

Andriy Tyushka, Lucyna Czechowska, Agata Domachowska,
Karolina Gawron-Tabor, Joanna Piechowiak-Lamparska*

2. Państwa, organizacje międzynarodowe i partnerstwa strategiczne: teoretyczne podstawy modelu idealnego

Abstract: Drawing on the critical literature review from the previous chapter, this chapter sketches the minefield of theorizing an escapable phenomenon – strategic partnerships in world politics and IR theory. It first outlines the theory-building rationale and strategy, epistemological considerations and ontological standing; then it justifies why building of a „heuristic model” was chosen as a way of studying the phenomenon. The chapter develops a realist-constructivist approach to the study of strategic partnerships, according to which strategic partnerships can provide states and non-state actors with a form of foreign-policy assertiveness, special bilateral relations and alignment, as well as a form of structured international engagement. The theoretical and methodological discussions within this chapter are completed by five main hypotheses, a qualitatively-driven mixed-method methodological framework, including the description of main variables, their operationalization and measurement methods, data collection and research sampling.

Keywords: strategic partnerships theory; realist-constructivist analysis; mixed methods

* Pomysły wyrażone w tym rozdziale są wspólne dla wszystkich wymienionych autorów. Współautorzy doceniają wkład Andriya Tyushki w przygotowanie tekstu tego rozdziału.

2.1. Ramy teoretyczne i koncepcyjne: model idealny partnerstwa strategicznego SPaSIO oraz wybór podejścia realistycznego konstrukttywizmu do analizy partnerstw strategicznych

2.1.1. Dlaczego warto teoretyzować partnerstwa strategiczne? Dlaczego warto stworzyć model idealny?

Kiedy w połowie 2013 roku został rozpoczęty projekt SPaSIO, literatura dotycząca partnerstw strategicznych (PS) dopiero się rozwijała, a znalezienie kompleksowych opracowań teoretycznych było praktycznie niemożliwe. Obecnie, pół dekady później, liczba opracowań dotyczących partnerstw strategicznych jest znacznie większa, jednak wciąż z wyraźną przewagą opisowych badań empirycznych przy stosunkowo niewielkiej liczbie opracowań teoretycznych. Partnerstwa strategiczne, często krytykowane i przedstawiane przez polityków i analityków politycznych jako nieuchwytna idea, zaczęły zyskiwać na znaczeniu, a nawet – paradoksalnie – stały się konkretnym podejściem w stosunkach międzynarodowych. Europejska Strategia Bezpieczeństwa z 2003 roku doskonale ilustruje tę przełomową zmianę. Jako instrument pozwalający podmiotom zadbać o różne interesy zewnętrzne oraz realizować programy polityczne w zróżnicowanych realiach, partnerstwa strategiczne są coraz częściej wybierane przez polityków. Elastyczna konstrukcja partnerstw strategicznych zapewnia szerokie pole manewru zarówno pod względem formy, jak i treści realizowanej polityki. Jednak ze względu na różnorodność sposobów tworzenia i kształtowania partnerstwa strategiczne uważane są za narzędzia nieokreślone i fragmentaryczne. Ma to bezpośredni wpływ zarówno na polityczne, jak i naukowe podejście do tej idei – a niewystarczający stan postępów teoretycznych w tej materii wynika najprawdopodobniej z ciągłego rozwoju i różnorodnego charakteru partnerstw strategicznych. Niektórzy autorzy, jak na przykład Luis F. Blanco (2015, s. 65), twierdzą, że nie ma możliwości (a także: potrzeby?) ogólnego ujęcia kategorii partnerstw strategicznych, gdyż „każde ‘partnerstwo strategiczne’ należy analizować osobno”, to znaczy, że „musi ono być postrzegane i rozumiane jako zjawisko kontekstowe, gdzie użycie owego wyrażenia zmienia jego rozumienie”. Następnie do-

daje, że „jedynym dopuszczalnym uogólnieniem jest uznanie, że w polityce międzynarodowej istnieje ważne współczesne zjawisko związane z użyciem terminu ‘partnerstwo strategiczne’” (Blanco, 2015, s. 76). Podczas gdy takie stanowisko jest w pełni zgodne z podejściem metodologicznym, jakie przyjmuje Blanco (2015, 2016), a zatem z konstruktywistyczną lingwistyczną analizą danego zjawiska, twierdzenie to kłóci się z innymi poglądami teoretycznymi i metodologicznymi, które dążą do uogólnienia, a tym samym uproszczenia złożonej i wciąż zmieniającej się sytuacji na arenie międzynarodowej. Niekończąca się dekonstrukcja pojęcia w poszukiwaniu jego „strategicznym” i „partnerskim” komponentów, któremu towarzyszyłyby wysiłki w celu osiągnięcia niepotrzebnie głębokiej i konkretnej kontekstualizacji, przyczyniłaby się tylko do dalszej fragmentaryzacji rozwijających się badań dotyczących partnerstw strategicznych. Prawie dziesięć lat temu Giovanni Grevi (2010, s. 3) nawoływał w swoich pracach do uwzględnienia „zdrowego rozsądku” w empirycznych badaniach nad partnerstwami strategicznymi. W pełni zgadzamy się także z Thomasem Renardem (2013, s. 302) twierdzącym, że „każdy rząd ma własną definicję, a każde partnerstwo jest samo w sobie alternatywą”, zatem pozytywnie odnosimy się do zobowiązania Blanco (2015, s. 65) co do kontekstowego niuansowania wyartykułowanych partnerstw strategicznych. Zakładamy jednak, że ta specyfika przypadku/treści/kontekstu nie powinna być traktowana jako wartość nominalna, nie powinna być także interpretowana w kategoriach postpozytywistycznych, wykluczając w ten sposób jakąkolwiek możliwość generalizacji. Zważywszy, że poszukiwanie uniwersalnego znaczenia partnerstw strategicznych byłoby zniechęcającym zadaniem, to ustanowienie zdroworozsądkowego rozumienia tej idei politycznej i wspólnych cech partnerstw strategicznych w praktyce, a także wskazanie cech wyróżniających je na tle innych zjawisk, wydaje się nie tylko możliwe, ale wręcz konieczne – zwłaszcza biorąc pod uwagę intensywne rozprzestrzenianie się partnerstw strategicznych jako narzędzia polityki zagranicznej i powstającego podsystemu stosunków międzynarodowych.

Jak wskazano w poprzednim rozdziale, pierwsze próby nadania sensu partnerstwom strategicznym sięgają pionierskiego modelu or-

ganizacyjnego partnerstw strategicznych Thomasa S. Wilkinsa (2008) i idealnego modelu międzypaństwowych partnerstw strategicznych Lucyny Czechowskiej (2013a) oraz wielopoziomowych (pluralistycznych) metod teoretycznych Jonathana Holslaga (2011), Blanco (2015, 2016) oraz Anny Michalski i Zhongqi Pana (2017). Co istotne, nacisk na opisowe i konstytutywne elementy partnerstw strategicznych charakteryzował niemal wszystkie podejścia do tej idei, zbliżając je do tworzenia szablonów analitycznych lub modeli, zamiast rozwijać teorię. Wobec braku konsensualnej koncepcji (nie mówiąc już o holistycznych opracowaniach teoretycznych) partnerstw strategicznych, analityczne ramy modelu wydają się najbardziej użytecznym i rozsądnym przybliżeniem zjawiska. Zatem, w podobnym duchu, proponowane podejście ma na celu zaprojektowanie modelu idealnego partnerstwa strategicznego między państwem i organizacją międzynarodową, a także pójście o krok dalej poprzez teoretyczne osadzenie modelu analitycznego (w ramach realistyczno-konstruktywistycznej syntezy) oraz przetestowanie go przy użyciu możliwych do zaobserwowania empirycznie zmian w 14 studiach przypadków partnerstw strategicznych.

2.1.2. Głębokie teoretyzowanie w stosunkach międzynarodowych i model idealny partnerstw strategicznych SPASIO

W *Rethinking Foreign Policy* Stefano Guzzini (2013a, s. 3) sformułował myśl: „Na początku była konceptualizacja”. Zgodnie z powszechną tradycją naukową staraliśmy się opracować naszą własną roboczą definicję partnerstwa strategicznego w następujący sposób:

Partnerstwo strategiczne (między państwem a organizacją międzynarodową) przedstawia szczególny rodzaj wyartykułowanej i ugruntowanej współpracy strategicznej między (zazwyczaj dwoma) międzynarodowymi podmiotami strategicznymi, która (a) jest oparta na ich zbieżnych celach strategicznych, (b) jest motywowana przez wzajemne postrzeganie się partnerów jako istotnych dla realizacji celów strategicznych, (c) charakteryzuje się bardziej (niż z innymi podmiotami) intensywnymi

interakcjami pomiędzy partnerami, a także niekiedy (d) wyjątkowymi powiązaniem oraz (e) jest indukowana przez zmieniające się środowisko strategiczne, a zatem wyłaniającą się wielopłaszczyznowość, w tym presję na podejmowanie wspólnych działań w obliczu rosnącej współzależności i pojawiających się wyzwań transnarodowych.

Nasze rozumienie partnerstwa strategicznego w żaden sposób nie przedstawia kompleksowej definicji z wyczerpującą listą czynników określających tę kategorię. W rzeczywistości wydaje się prawie niemożliwe, aby opracować całościową definicję partnerstwa strategicznego, która uwzględniałaby pełną różnorodność konstytutywnych i funkcjonalnych cech, jakie można wyodrębnić na podstawie dotychczas przeanalizowanych przypadków. Projektując i testując model idealny partnerstw strategicznych SPaSIO, staraliśmy się jednak zweryfikować możliwie najszerszy katalog zarówno wyraźnie widocznych, jak i starannie opracowanych założeń dotyczących tego, czym są partnerstwa strategiczne i w jaki sposób funkcjonują. Rozszerza to naszą analizę koncepcyjną i proces budowy teorii, zwiększając zakres podanej definicji. W końcu „opracowanie koncepcji jest czymś więcej niż dostarczeniem definicji: to decyzja o tym, co jest ważne w danym zjawisku” (Goertz, 2006, s. 27).

Nasza próba modelowania i rozwoju teorii wpisuje się w to, co Guzzini (2013b, s. 534) określił – w celu zwiększenia refleksyjności w teorii stosunków międzynarodowych (odchodząc od tradycji ograniczania teoretyzowania do jego trybu empirycznego lub tradycji teoretyzowania normatywnego) – jako ontologiczne lub konstytutywne teoretyzowanie. Będąc sposobem refleksyjnego budowania głównych pojęć i konstrukcji stanowiących pole badawcze, teoria ontologiczna/konstytutywna nieodwołalnie wiąże się z budową „cegiełek bardziej ogólnego zrozumienia”, a więc jest „oczywiście powiązana z analizą empiryczną”, jak również „ustanowieniem ram analizy lub typologii, które dotyczą głównie konstytutywnej funkcji teoretyzowania” (Guzzini, 2013b, s. 534, 535). Często teorie wyrażane są w postaci modeli, czyli celowych i abstrakcyjnych uproszczeń realnego świata, które są użyteczne w wyjaśnianiu politycznego świata:

Duża nierealność modelu, jeśli jest właściwie skonstruowany, jest tym, co czyni go użytecznym. Modele [...] mają pełnić taką samą funkcję jak mapa ulic miasta. Jeśli porównać mapę miasta z prawdziwą topografią tego miasta, to jest pewne, że to, co jest przedstawione na mapie, jest wysoce nierealistycznym przedstawieniem tego, jak wygląda miasto. Mapa całkowicie zniekształca to, co *naprawdę* tam jest i pomija wiele szczegółów na temat tego, jak wygląda dany obszar. Ale właśnie *dlatego*, że mapa zniekształca rzeczywistość – ponieważ pozbawiona jest mnóstwa szczegółów na temat tego, co *naprawdę* tam jest – jest to przydatne narzędzie. Mapa, która próbowałaby przedstawić wszystkie szczegóły konkretnego obszaru, byłaby zbyt zagracona, aby mogła być przydatna w znalezieniu konkretnej lokalizacji lub byłaby zbyt duża, aby można ją było wygodnie przechowywać (Rogers, 2006, s. 276) [podkreślenia w oryginale].

Zasadniczo zatem modele analityczne są uproszczeniami, które pomagają lepiej badać i wyjaśniać „świat na zewnątrz” – a zatem mają znaczenie polityczne. W swoim ostatnim podejściu do teoretyzowania politycznego znaczenia teorii stosunków międzynarodowych Beate Jahn (2017, s. 69) stwierdza, że chociaż „w kontekście akademickim takie liczby i modele są bardzo kontestowane” – poza tym kontekstem praktykowanie abstrakcji jako „zawartych w liczbach, formułach, modelach, języków naukowych” „stwarza poczucie rzeczywistości, niepodważalności – polityk sformułowanych w odpowiedzi *na naturę rzeczy*”.

Model *SPaSIO* składa się z uproszczeń wielu empirycznie obserwowalnych i analitycznie obiecujących „cegiełek”, które zostały ułożone w ujednoczony konstrukt analityczny, typ idealny w sensie Weberowskim oraz konstrukt metodologiczny mieszczący się w ramach najnowszych debat metodologicznych poświęconych rozróżnieniu teorii idealnej i teorii nieidealnej (por. np. Hamlin, Stemplowska, 2012; Jubb, 2012; Lawford-Smith, 2013). Używamy podejścia modelu (idealnego) – i terminu – zamiast teorii, ponieważ lepiej oddaje istotę naszego wysiłku w mikromodelowaniu, bardziej niż w metateoretyzowaniu. Z tego powodu opracowany model lepiej pozwala na interdyscyplinarne dopasowywanie oraz osadzanie w różnych gałęziach teoretyzowania.

Koncentrując się na wystarczająco reprezentatywnym doborze małej próby partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi działającymi w pięciu regionach świata, model SPaSIO ma jednak swoje oczywiste ograniczenia. Jest to widoczne zwłaszcza w porównaniu z projektami bardziej wszechstronnymi, trwałymi i realizowanymi w ramach komputerowych symulacji, takie jak model komputerowy Karl W. Deutsch Globus (1987) (Deutsch, 1987).

Chcemy w ten sposób ustalić poziom dokładności oraz określić taki tryb teoretyzowania, który stosowany od samego początku pozwoli uniknąć pułapki wygórowanych oczekiwań. Chcemy, aby oczywiste było, że nie twierdzimy, iż nasz model typu idealnego lub jego empirycznie obserwowalne i/lub analitycznie wyodrębnione elementy dostarczają wszystkich części składowych potrzebnych do metateoretycznego teoretyzowania, to znaczy postępowania teoretycznego według zwyczajowej triady metodologii, ontologii i epistemologii, przyjmującej „krytyczną formę, gdy sprawdza spójność tych założeń, na [podstawie] których zbudowane są istniejące teorie” (Guzzini, 2013b, s. 533). Jest to przedwczesne wyzwanie, zwłaszcza zważywszy na brak naukowych opracowań w zakresie partnerstw strategicznych powstałych przed 2000 rokiem, a także brak konsensualnych teorii empirycznych lub jakiegokolwiek szerokiej teorii ontologicznej (być może z wyjątkiem zawężonej teorii PS „sprzymierzania się” (*alignment*) Wilkinsa (2008, 2018) lub podobnego podejścia skoncentrowanego na bezpieczeństwie, jak teza „balansu bez sprzymierzania się” w pracy Vidya Nadkarni (2010)). Podkreślamy więc, że choć rozwijamy synergetyczną podstawę teoretyczną (realistyczno-konstruktywistyczną syntezę) – do analizy partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi, z wyartykułowaną pozycją ontologiczną, a także epistemologią i metodologią opartą na modelach, nie udało się nam (do tej pory) wnieść wkładu na poziomie metateoretyzowania.

2.1.3. Problem agent-struktura i inne „izmy” ontologii partnerstw strategicznych

W związku z ogólnie przyjętą praktyką (a zatem regułą) teoretycy stosunków międzynarodowych są związani z „izmami” i niekończącymi

się debatami wokół nich. Poza kilkoma głównymi rywalizującymi nurtami i krytycznymi perspektywami teoretycznymi (takimi jak realizm, liberalizm, konstruktywizm itd.) problem „izmu” oznacza także dualizm w zakresie agent-struktura, który rzekomo jest wrogi wszelkim autentycznym próbom wykroczenia poza niego. To z pewnością nakłada dodatkowe obciążenia i ograniczenia na rozwój teorii, nawet zanim ten proces rzeczywiście zacznie przybierać jakiegokolwiek kształty.

W dalszej części zajmiemy się ontologicznymi i epistemologicznymi „izmami” w odniesieniu do rozwoju ontologicznych i epistemologicznych stanowisk modelu SPaSIO.

Przede wszystkim partnerstwa strategiczne, jako konstrukcje społeczne *per se*, w zasadzie nie mogą być wyjaśnione z perspektywy wyłącznie skupionej na agencji lub strukturze – wyjaśnienie strategicznego partnerstwa jako formy międzynarodowego zaangażowania, dwustronnego stowarzyszenia i działań polityki zagranicznej (jako zasady lub narzędzia) musi łączyć w sobie obie perspektywy. Jak napisał Colin Wight (2007, s. 111), „w świecie społecznym zarówno agenci, jak i struktury są niezbędne, aby jakikolwiek akt społeczny był możliwy”.

Koncentrując się zarówno na analizie agencji, jak i struktury, na linii rozumowania realistyczno-konstruktywistycznego próbujemy dokonać tego, co Felix Berenskötter (2017, s. 1) nazywa „głębokim teoretyzowaniem”, to znaczy „konceptyjnym wysiłkiem wyjaśnienia (inter)akcji poprzez odczytywanie inspiracji/podstawowych motywacji oraz ontologii ich nosiciela przez wzięcie pod uwagę kondycji ludzkiej, czyli określonego opisu tego, jak podmiot (aktor polityczny) jest umiejscowiony w społecznej przestrzeni i czasie”. Berenskötter tak definiuje dalej swoją koncepcję:

Głębokie teoretyzowanie dotyczy tego, w jaki sposób aktorzy polityczni postrzegają i organizują swoje usytuowanie w (społecznej) przestrzeni i czasie, jak kształtują się i są kształtowane przez swoją czasoprzestrzenną rzeczywistość oraz jak działają z tym lub wbrew temu warunkowi poprzez określone formy (inter)akcji (Berenskötter, 2017, s. 12).

Widziane z tego punktu zarówno logika strukturalna stojąca za międzynarodowym zachowaniem aktorów, jak i analityczne dąże-

nie aktorów pod wpływem własnych motywacji do angażowania się w partnerstwa strategiczne, to znaczy przyjmowanie „punktu widzenia aktorów” (o co apelował Smith, 2004, s. 511), charakter i forma ich relacji w międzynarodowym kontekście systemowym, a także aspekty ich zbiorowej (prze)budowy w stosunkach międzynarodowych stanowią integralną część naszych dążeń do „głębokiego teoretyzowania” partnerstw strategicznych w polityce światowej.

W politologii ten punkt widzenia reprezentowany jest przez wpływowe podejście strategiczno-relacyjne (SRA) wprowadzone przez Boba Jessopa (1990). Trzymając się tego krytycznego realistycznego podejścia w analizie politycznej, Colin Hay (2002, s. 127) twierdzi, że „struktura i agencja są najlepiej widoczne, nie tyle (à la Anthony Giddens) jako odwrotne strony tej samej monety, co metale w stopie, z którego wykuta jest moneta”, a zatem, chociaż możliwe do oddzielenia analitycznego, struktura i agencja „są w praktyce całkowicie splecione (nie widzimy składowych metali w stopie, a jedynie produkt ich syntezy)”. Z tego punktu widzenia podejście strategiczno-relacyjne „dąży do przekroczenia sztucznej dwoistości struktury i agencji”, to znaczy oferuje bardziej użyteczne rozróżnienie między strukturą i agencją jako rozróżnienie „pomiędzy *strategicznym działaniem* z jednej strony a *strategicznie selektywnym kontekstem*, w którym jest ono formułowane i na który ono też wpływa” (Hay, 2002, s. 127; również bardziej ogólnie, s. 126–134). W ten sposób SRA przedstawia próbę analitycznego uchwycenia struktury w jej relacji do działania – i działania odpowiednio w stosunku do struktury. Analogicznie podejście to można zastosować w poddziedzinie stosunków międzynarodowych (IR) i analizie polityki zagranicznej (FPA).

Ponieważ kluczową relacją w SRA nie jest relacja między strukturą a agencją, lecz raczej „bardziej bezpośrednia interakcja strategicznych aktorów i strategiczny kontekst, w którym się znajdują” (Hay, 2002, s. 128), ta perspektywa wpisuje się w naszą analizę wschodzących partnerstw strategicznych w ewoluującym kontekście międzynarodowym.

Po drugie, będąc konstrukcją społeczną w realistycznym świecie, partnerstwa strategiczne nie wpasowują się w żadne istniejące pojedyncze podejścia teoretyczne w ramach dyscyplin IR/ FPA, czyli teoretycz-

ne „izmy”. Podejmowano próby podejścia (*sic!*) do *kilku* aspektów wyłaniającego się międzynarodowego, politycznego fenomenu z różnych analitycznych punktów widzenia i perspektyw, takich jak instytucjonalizm historyczny i liberalny, studia nad zarządzaniem, krytyczne studia nad bezpieczeństwem itp. Dwa nurty wyraźnie wyróżniały się zarówno pod względem skali badawczej, jak i mocy objaśniającej: realizm i konstruktywizm. Często te dwa podejścia będą postrzegane jako alternatywne, a zatem wzajemnie się wykluczające.

Mimo wszystko główne nurty i krytyczne podejścia teoretyczne w stosunkach międzynarodowych wciąż stawiają przed naukowymi i zainteresowanymi polityką społecznościami pytanie – „w jakim świecie żyjemy?”. Pytanie to było tematem przewodnim latem 2018 roku w antologii renomowanego magazynu „Foreign Affairs”, który opublikował zestawienie „pół tuzina wyborów wielkiej narracji na coraz bardziej burzliwą erę” (*Foreign Affairs*, 2018). Oczywiście można wybrać jedną konkretną perspektywę lub przyznać, że nie ma jednej wielkiej teorii, która byłaby w stanie wyjaśnić świat stosunków międzynarodowych i jego złożoność. W „Foreign Policy”, innym opinio-twórczym magazynie, współczesny myśliciel realistyczny Stephen Walt przyznał przed dwudziestu laty równą rolę perspektywie realistycznej, liberalnej i konstruktywistycznej, argumentując, że „kompletny dyplomata’ przyszłości powinien pozostać świadomy nacisku realizmu na nieuchronną rolę władzy, mieć w pamięci liberalną świadomość na temat sił wewnętrznych, a od czasu do czasu podejmować refleksję nad konstruktywistyczną wizją zmiany” (Walt, 1998, s. 44). Korzystając z tego świadomego praktycznego wglądu, jesteśmy również przekonani, że w epoce krytycznej różnorodności również teoria stosunków międzynarodowych wymaga przełamania dyktatu „izmów” i paradygmatów. Opieramy się na Berenskötterze (2017, s. 2), który uważa, że „zerwanie z paradygmatami i rozwijanie nowych sposobów rozumienia polityki światowej jest ważne i utrzymuje dyscyplinę przy życiu”, w szczególności w zakresie teoretyzowania polityki światowej, która jest „ściśnięta między naciskiem na ‘wiedzę praktyczną’ a popularnością [...] ‘uproszczonego testowania hipotez’, z dodatkowym naciskiem ze strony ‘postmodernistycznych i historycznych podejść’”;

według których „abstrakcyjne myślenie przynosi więcej szkody niż pożytku”.

Ponieważ zarówno realizm, jak i konstruktywizm stosowane indywidualnie do tej pory udowodniły, że są jedynie w połowie skuteczne w wyjaśnianiu mozaiki partnerstw strategicznych na arenie międzynarodowej, stało się jasne, że synergetyczne i całościowe spojrzenie na badany problem powinno już dawno być powszechne. Synteza realizmu i konstruktywizmu jest tu postrzegana jako jedna z obiecujących synergii w analitycznych projektach. Może to również pozwolić na przewyżczenie problemu epistemologicznych „izmów” w kontekście partnerstw strategicznych.

Wreszcie, po trzecie, korzystając z podejścia strategiczno-relacyjnego i kierując się dążeniem do ucieczki od hegemonii „izmów”, rozwijamy (bardziej) holistyczną, syntetyczną, realistyczno-konstruktywistyczną ontologię, która kształtuje naszą analizę partnerstw strategicznych w sposób przedstawiony poniżej.

Tak jak realisci uważamy, że skoncentrowanie na władzy i egoizm (interes własny) to jedno z najważniejszych sił interakcji w anarchicznym systemie międzynarodowym, które prowadzą do konkurencyjnej (w tym konfliktowej) rywalizacji i próby ustanowienia równowagi sił (równowagi potęgi lub równowagi zagrożenia), w tym poprzez tworzenie sojuszy. W przeciwieństwie do realistów nie uważamy, aby państwa były jedynymi głównymi aktorami zdolnymi do strategicznej autonomii, do podejmowania działań i bycia odpowiedzialnym w sprawach międzynarodowych. Twierdzimy ponadto, że sceptycyzm wobec prawa międzynarodowego i instytucji jako ważne stanowisko w realistycznym podejściu do IR/FPA nie niesie bezpośredniej korzyści dla użyteczności (nieposkromionej) siły w stosunkach międzynarodowych. Użycie siły jest awaryjnym sposobem prowadzenia polityki, *ultima ratio*, podczas gdy przestrzeganie zinstytucjonalizowanych międzynarodowych reguł i norm jest standardową procedurą, która kształtuje międzynarodowe interakcje. Wreszcie, w przeciwieństwie do realistów, nie podzielamy stanowiska, że jedynym interesem państw jest przetrwanie – zarówno samego państwa, jak również organizacji międzynarodowych przez nie tworzonych. Państwa bowiem są zainteresowane samozachowawczo-

ścią, ale także poszukują dobrobytu i prestiżu, które mogą być artykułowane w kategoriach władzy.

Podobnie jak konstruktywiści społeczni, traktujemy poważnie idee i tożsamości, normy i zasady, dyskursy i rutynizowane praktyki – a zatem zwracamy uwagę na logikę funkcjonalności i uznajemy wspólne rozumienie tych samych terminów za kluczowe w kształtowaniu międzynarodowych interakcji. Fakty społeczne, takie jak międzynarodowy wizerunek i reputacja aktorów czy miękkie lub normatywne podstawy władzy, są zatem nie mniej ważne niż możliwości militarne i ekonomiczne. Z drugiej strony międzynarodowe zobowiązania aktorów do przestrzegania powszechnie przyjętych norm i zasad nie są domyślnie nadrzędne w stosunku do ich potęgi materialnej i użycia lub groźby użycia siły. W zmieniającym się systemie międzynarodowym, który obarczony jest niepewnością, logika działania aktorów i ich rzeczywiste zachowania w polityce międzynarodowej kształtowane są (zarówno wzmacniane, jak i ograniczane) poprzez względy normatywne i tożsamościowe, tak samo jak motywowane są przez ich egoistyczne interesy i poszukiwanie władzy. Rutynizowane praktyki przestrzegania ustalonych ram normatywnych nadają większą wagę zbieżnym oczekiwaniom, zwiększając w ten sposób pewność i przewidywalność, a w rezultacie obniżając poziom anarchii w systemie międzynarodowym.

Przyjmując realistyczno-konstruktywistyczny punkt widzenia, traktujemy partnerstwa strategiczne jako narzędzie przydatne w dyplomacji dwustronnej, a bardziej ogólnie jako formę zaangażowania dyplomatycznego w sprawy międzynarodowe. W związku z tym partnerstwa strategiczne wyrastają z indywidualnych, a tym samym konkurencyjnych interesów i względów władzy szeroko (krytycznie) rozumianych, ponadto także wspólnych korzyści, aby objąć odrębne, ale i wystarczająco przewidywalne wzorce międzynarodowej współpracy i konkurencji lub współpracy we współzawodnictwie (*cooperation while at competition*). Będąc nowatorską konstrukcją zmieniającego się systemu międzynarodowego, partnerstwa strategiczne również kształtują i przebudowują strukturę stosunków międzynarodowych, przy czym instrumentalnie przekształcają się zarówno w szersze dwu- i wielostronne sieci współpracy, jak i węzły konkurencji światowej polity-

ki. Ponieważ logika dwustronnego zaangażowania za pośrednictwem partnerstw strategicznych jest z natury społeczna, a zatem współkonstytutywna, ich konkretne wyniki i wpływ na system międzynarodowy są zróżnicowane, ale – co najważniejsze – ogólna perspektywa tego pojęcia potwierdza, że partnerstwa strategiczne są kluczowymi korelatami władzy i porządku we współczesnych interakcjach międzynarodowych.

Zasadniczo „pojęcia dotyczą ontologii” (Goertz, 2006, s. 27, podkreślenie w oryginale), a nasza realistyczno-konstruktywistyczna koncepcja partnerstw strategicznych opiera się na następujących poglądach ontologicznych:

- w coraz bardziej współzależnym systemie stosunków międzynarodowych zarówno państwa, jak i organizacje międzynarodowe stają wobec problemu strategicznej autonomii, a przewaga suwerenności państwowej nie jest w praktyce prosta i bezwarunkowa;
- w „świecie wielu aktorów” strategiczne działanie może być udziałem zarówno państw, jak i organizacji międzynarodowych oraz słabą stroną działalności organizacji i agencji państwowej;
- w zmieniającym się systemie międzynarodowym, którego cechami charakterystycznymi są dyfuzja władzy i zmian w obrębie jej taksonomii, a także związana z nią rekonfiguracja struktury międzynarodowej, szalejąca globalizacja i współzależność, współpraca strategiczna staje się polityczną koniecznością i duchem czasu, a zatem służy jako środek do podtrzymywania światowej zmiany systemowej i jednocześnie do utrzymywania porządku międzynarodowego; w wyłaniającym się policentrycznym układzie współrzędnych systemu międzynarodowego państwa i organizacje międzynarodowe poprzez swoje sieci ugruntowanej współpracy budują podsystemowe połączenia strukturalne (węzły i sieci władzy), które pozwalają zmaksymalizować strategiczny rezultat ich dwustronnego zaangażowania we współpracę i mają strategiczny wpływ na samą strukturę stosunków międzynarodowych.

Tak sformułowane realistyczno-konstruktywistyczne podejście ontologiczne pozwala wyjaśnić, dlaczego partnerstwa strategiczne powstają nie tylko między państwami, ale także – w coraz większym

stopniu – między państwami i organizacjami międzynarodowymi, a w zdecydowanej większości par państwo–organizacja międzynarodowa partnerstwa strategiczne są prowadzone przez te drugie. Pozwala nam również na znalezienie odpowiedniego podejścia do analizowania przypadków współpracy strategicznej pomiędzy prawdopodobnymi (przyjaznymi lub sojuszniczymi mocarstwami) i nieprawdopodobnymi (otwartymi lub utajonymi przeciwnikami, w tym tak zwanymi *fre-nemies*, a także ani przyjaciółmi, ani wrogami) partnerami. Wreszcie tak zarysowane stanowisko ontologiczne pozwala nam uwzględnić, w następnych sekcjach, wpływ partnerstw strategicznych na stosunki dwustronne i sprawy międzynarodowe.

2.1.4. Partnerstwa strategiczne i realistyczno-konstruktywistyczne podejście epistemologiczne

Konieczność ustanowienia nadrzędnej perspektywy analitycznej, która pozwoliłaby uchwycić realistyczny charakter PS jako środka sprawczego w stosunkach międzynarodowych i ewoluującą formę ustrukturyzowanej interakcji strategicznej, została określona, pośród nielicznych, przez Czechowską (2013a, 2013b). Autorka próbowała wypełnić lukę neo-neo syntezą, która łączy neorealizm i neoliberalizm. Twierdząc, że PS są narzędziami do strategicznej współpracy i konkurencji, Czechowska (2013b, s. 38–42) podkreśla, że zarówno realistyczna teoria sojuszy, jak i liberalne instytucjonalistyczne teorie integracji mogą umożliwić uchwycenie pewnych konkretnych aspektów tworzenia lub funkcjonowania PS. Teorie te stosowane rozłącznie musiałyby stawiać czoła poważnym wyzwaniom w odniesieniu do PS w ich różnych kontekstach regionalnych i globalnych, jak również w tworzeniu dającej się generalizować wiedzy. Dowodzą tego nie tylko empirycznie obserwowane przykłady współpracy strategicznej między partnerami, niekoniecznie wynikającej z zagrożenia (lub obawy przed nim), co byłoby zgodne z realistycznym myśleniem o PS w zgodzie z logiką sojuszy. Z drugiej strony współpraca strategiczna niekoniecznie wynika z dynamiki rozwoju instytucjonalnego, nie musi też rozwijać się w tym samym tempie, co wymiar instytucjonalny danego PS: empiryczne dowody potwierdzają istnienie zarów-

no wyraźnie zinstytucjonalizowanych, jak i niezbyt ustrukturyzowanych PS, co z pewnością nie pasowałoby do instytucjonalistycznej linii argumentacji (Czechowska, 2013a, s. 69–70). Ten hybrydowy charakter partnerstw strategicznych znajduje bezpośrednie odbicie w ocenie jego roli w stosunkach międzynarodowych, ponieważ analitycy „mają tendencję do zmniejszania znaczenia i wpływu partnerstw strategicznych na prowadzenie spraw światowych, argumentując, że nie są to ani czyste przykłady budowania sojuszy, ani przykłady udanego rozpowszechniania wartości liberalnych lub uspołecznienia wschodzących potęg w porządku liberalnym, tak jak przewidywali neoliberalni instytucjoniści” (Michalski, Pan, 2017, s. 18). Niemniej jednak zjawisko partnerstwa strategicznego zdołało przetrwać i kształtować system międzynarodowy przez ostatnie trzy dekady, a szczególnie od początku XXI wieku, kiedy idea ta w znacznym stopniu rozprzestrzeniła się wśród państw i organizacji międzynarodowych na całym świecie, w tym jako element (zasada) doktryny polityki zagranicznej wielu aktorów. Dlatego staje się oczywiste, że potrzebna jest ugruntowana w teorii analityczna perspektywa, która może odkryć podziały i wyjaśnić rzekomo niekompatybilne aspekty tego nowatorskiego zjawiska w życiu międzynarodowym. Synteza realistyczno-konstruktywistyczna, jak to przedstawimy poniżej, wydaje się najbardziej odpowiednia w realizacji tego celu.

2.1.4.1. Realistyczny konstruktywizm jako perspektywa analityczna

Realizm i konstruktywizm rzadko kojarzą się z jedną linią argumentacji, są one zazwyczaj usytuowane w bezpośredniej opozycji względem siebie. Konstruktywizm wszedł do głównego nurtu teoretycznego stosunków międzynarodowych jako krytyka neorealizmu (por. Wendt, 1987). Wewnętrzne paradygmatyczne rozróżnienie między realizmem a neorealizmem jest tutaj ważne, ale często pomijane w debatach naukowych, gdzie konstruktywistyczna krytyka neorealizmu jest błędnie przedstawiana jako krytyka realizmu jako takiego, zakładając niezgodność konstruktywizmu z realizmem.

Pionierski artykuł J. Samuela Barkina (2003) poświęcony „Realistycznemu konstruktywizmowi” w „International Studies Review”

(2003) otworzył debatę na temat realistyczno-konstruktywistycznego dialogu i możliwości „tworzenia pomostu” (Jackson, 2004). Barkin (2003, s. 325) stanowczo stwierdził, że podczas gdy konstruktywistyczna epistemologia i realistyczna teoria konkurują ze sobą, są one jednak zgodne w twierdzeniu, „że konstruktywizm jest koniecznie realistyczny, ale że konstruktywistyczne badania dają się pogodzić z realistycznym światopoglądem, jak z każdym innym”. W teoretycznej fuzji (klasycznego) realizmu i (słabego) konstruktywizmu Barkina (2010) to zgodność głównych elementów definiujących, a nie paradygmatów jako całości (także w takim stopniu, w jakim konstruktywizm można uznać za samodzielny i wyraźnie artykułowany paradygmat IR), otwiera możliwości dla rozwoju realistycznego konstruktywizmu. Barkin proponuje odejście od klasycznych paradygmatów i przejście do „realistyczno-konstruktywistycznej syntezy”, będącej „tym, co z klasycznego realizmu przejmując zainteresowanie polityką władzy i polityką zagraniczną, a z konstruktywizmu skupienie się na wzajemnym przenikaniu się struktur i czynników oraz metodologię ich badania. Bazuje na wspólnym fundamencie logiki społecznej i zapotrzebowaniu na refleksyjność i kontekst historyczny, które można znaleźć zarówno w konstruktywizmie, jak i w klasycznym realizmie” (Barkin, 2010, s. 7).

W rezultacie taka realistyczno-konstruktywistyczna fuzja wprowadza nowe zmienne i prawa do istniejących równań konfliktu i współpracy, a zatem ta teoretyczna synteza może być obietnicą nowej równowagi w zrozumieniu dynamiki polityki światowej w XXI wieku. Synteza ta będzie miała również sensowne implikacje zarówno dla rozważań ontologicznych, jak i metodologicznych oraz epistemologicznych.

2.1.4.2. Realistyczno-konstruktywistyczne podejście do partnerstw strategicznych

Synteza teoretyczna, będąc ewidentnie jednym z często stosowanych sposobów budowania teorii, nie jest tak prosta, jak mogłoby się wydawać. W „Poradniku twórczego teoretyzowania” Kund E. Jørgensen (2010, s. 211) ostrzega: „Niektórzy uważają syntezę za wynik fuzji lub połączeń, to znaczy za proces integracji, w którym wcześniej niezależne teorie stały się częścią nowo złożonej teorii. Inni są mniej wymagający

i uważają dyskretnie teorie usytuowane na wspólnej platformie za syntezę, innymi słowy, uważają, że synteza jest spójną ramą teoretyczną. [...] Z konieczności teoretyczna synteza implikuje kompromis pomiędzy [rdzeniem] dwóch cnót, [to jest teoretyczną oszczędnością i wyczerpującym wyjaśnieniem]”.

Nasz wybór syntezy teorii jest motywowany analitycznym wysiłkiem budowania mostów, próbą *dodania* konstruktywistycznej perspektywy do preferowanej przez nas, realistycznej linii argumentacji. Jørgensen (2010, s. 213) wyjaśnia logikę stojącą za tym podejściem w twórczym teoretyzowaniu w następujący sposób: „propozycja jest taka, że zakłada się, iż ulubiona teoretyczna perspektywa wyjaśnia większość przypadków lub najważniejsze procesy, jednak perspektywa ‘dodatkowa’ jest wymagana w celu obsługi pozostałych przypadków i procesów o drugorzędnej ważności”.

Realistyczno-konstruktywistyczne rozumienie partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi sugeruje, że partnerstwa strategiczne są formą zwykle dwustronnej współpracy wyższego rzędu, która pozwala partnerom realizować wspólne cele i zwiększać własne strategiczne znaczenie, władzę i wpływy w sprawach międzynarodowych, w tym w stosunku do innych potęg rywalizujących o rolę w polityce regionalnej lub światowej. To powoduje przyjęcie dobrze znanych wzorców zachowań o charakterze politycznym, takich jak (przeciw-) równoważenie lub strategiczne lawirowanie. Partnerstwa strategiczne pojawiają się między niekonkurującymi ze sobą i rywalizującymi strategicznie aktorami. Skądinąd sprawdzająca się logika względnych zysków (i związana z nią formuła *win-lose*) w takich formatach współpracy zostaje zastąpiona logiką wspólnych zysków (*win-win*), które zapewniają formułę zaangażowania współpracy i współzawodnictwa między „maksymalizatorami” potęgi. Partnerstwa strategiczne, zorientowane na interesy i oparte na rolach wynikających z potęgi, dobrze pasują do *realistycznego* obrazu świata. Jednocześnie partnerstwa strategiczne stanowią formę współpracy, która nie ma określonego znaczenia i dlatego jest stale (re)konstruowana, ponieważ relacje między partnerami ewoluują w kontinuum od wyobrażenia do zaangażowania. Obejmuje to zarówno wypowiedzi, a zatem dyskur-

sywne konstrukcje formatu relacji, jak również różne normy, zasady, procedury i praktyki strategicznych interakcji. Istota i funkcja (funkcje) partnerstw strategicznych w ramach danego bilateralizmu i szerszego kontekstu międzynarodowego zależą od tego, dlaczego, w jaki sposób i jak efektywnie aktorzy korzystają z tego elastycznego narzędzia polityki zagranicznej. Ogólnie rzecz biorąc, partnerstwa strategiczne, będąc tym, co zrobią z nich aktorzy, równie dobrze pasują do konstruktywistycznego obrazu świata.

W skrócie: idee, normy i reguły mają tak duże znaczenie jak potęga – a poprzez partnerstwa strategiczne idee, normy i reguły mogą stanowić strukturę władzy (np. w przypadku *soft*, *normative* lub *smart power* w stosunkach międzynarodowych), tak jak potęga może być stosowana w celu rozprzestrzeniania i egzekwowania idei, norm i zasad (tworzenia reguł i praktyki wielostronnego zarządzania, w tym poprzez korzystanie ze *structural power*). Nieuchronnie zatem partnerstwa strategiczne są konstruktem realistyczno-konstruktywistycznym.

Realistyczno-konstruktywistyczna perspektywa, która stanowi teoretyczną podbudowę naszych badań, informuje o badaniu natury, funkcji i międzynarodowych skutków systemowych partnerstw strategicznych oraz w sposób synergetyczny przedstawia trzy główne argumenty. Partnerstwa strategiczne stanowią metodę międzynarodowego zaangażowania – od asertywności w polityce zagranicznej, przez dwustronne sprzymierzenie się, aż do międzynarodowego stowarzyszenia.

Pierwszym argumentem jest to, że partnerstwa strategiczne na poziomie podejmowania decyzji w polityce zagranicznej indywidualnych aktorów stanowią formę wyrażenia asertywności (Tyushka, 2018), umożliwiając w ten sposób państwom i organizacjom międzynarodowym realizację ich dążeń do osiągnięcia statusu i strategicznych interesów na arenie międzynarodowej. W zgodzie z Grevim (2012, s. 12–14) Renard (2013, s. 304) zauważa na przykład, że wprowadzenie partnerstw strategicznych do unijnego repertuaru polityki zagranicznej w 2003 roku wraz z ich uzasadnieniem w 2010 roku było podyktowane, wśród kilku innych czynników, chęcią wzmocnienia zewnętrznego wizerunku, to znaczy strategicznym zamiarem „umocnienia UE jako globalnego strategicznego gracza wobec wschodzących mocarstw”. Feng

Zhongping i Huang Jing (2014) dodają tu „obronną i asertywną logikę” chińskich partnerstw strategicznych na całym świecie. Co istotne, rekonfiguracja systemu międzynarodowego wraz z pojawieniem się wielu węzłów władzy w różnych regionach świata nie tylko skłania państwa do tworzenia partnerstw, ale także zmusza aktorów do większej asertywności zarówno regionalnie, jak i globalnie, w tym poprzez wykorzystanie narzędzia partnerstwa strategicznego.

Drugim argumentem jest to, że na poziomie dwustronnych interakcji partnerstwa strategiczne stanowią formę sprzymierzania się (Wilkins, 2008; Chidley, 2014), zapewniając w ten sposób aktorom strategicznie istotne możliwości wspólnego dążenia do realizacji podzielanych celów, które powodują, że coraz bardziej podobne style prowadzenia polityki zagranicznej są oparte na prawdziwie kooperatywnej lub jawnie konkurencyjnej logice. Sean Kay (2000, s. 15), jako jeden z pierwszych w tej dziedzinie, zauważa, że partnerstwa strategiczne są głównym narzędziem postzimnowojennych i postbi/unipolarnych stosunków międzynarodowych, które „wzmacniają lub usprawiedliwiają bliskie stosunki między dwoma państwami dążącymi do wzajemnych korzyści, ale których interesy mogą być bardziej konkurencyjne niż wspólne”. W rzeczywistości, będąc narzędziem długoterminowego (lub przynajmniej nie *ad hoc*) międzynarodowego zaangażowania, partnerstwa strategiczne obejmują „tworzenie powiązań między państwami, które nie są ani sprzymierzeńcami, ani przeciwnikami, ale dzielą szereg wspólnych i rozbieżnych interesów” (Nadkarni, 2010, s. 48–49). W tym kontekście wąskie normatywne i strukturalne ograniczenia sojuszy po prostu nie pozwolą uwzględnić różnorodności normatywnych orientacji aktorów, ich celów, elastycznych zobowiązań i form dwustronnego zaangażowania. Zamiast tego formuła politycznego sprzymierzenia się na gruncie polityki zagranicznej może dobrze zaspokoić te potrzeby aktorów międzynarodowych. Jest ona bardziej elastyczną formułą konstrukcji PS (Nadkarni, 2010, s. 48) oraz sposobem na uniknięcie odwiecznej dychotomii między przyjaźnią a wrogością w stosunkach międzynarodowych (Blanco, 2015, s. 75–78). Co ważne, termin „sprzymierzenie się” nie tylko zbliżył się do wysiłków analitycznych w opisie charakterystycznych wzorców zachowań międzynarodowych, ale wszedł także do oficjalnego dyskursu politycznego

i leksyki niektórych aktorów międzynarodowych. Na przykład Unia Europejska aktywnie i wyraźnie stosuje model sprzymierzania się w swoich stosunkach z partnerami objętymi Europejską Polityką Sąsiedztwa (EPS), zapraszając ich do „sprzymierzania się z deklaracjami WPZiB” i jej działaniami (porównaj np. ESDZ, 2018; Mayer, 2014; Hellquist, 2016). Najwyraźniej, gdy nie zostało już tak wiele sojuszy, znaczenie formatu sprzymierzania się będzie wzrastać z upływem czasu. Widziane w kontekście projektowania i funkcjonowania partnerstw strategicznych elementy sprzymierzania się są ich nadrzędną cechą strukturalną i funkcjonalną.

Trzeci argument zakłada, że w ramach ewoluującego systemu międzynarodowego partnerstwa strategiczne stanowią formę ustrukturyzowanego zaangażowania międzynarodowego (Renard, 2016; Michalski, Pan, 2017b, s. 27–28), które ułatwia ustanowienie i rozprzestrzenienie strukturalnych kotwic (węzłów) w zakresie strategicznego lawirowania i miękkiego balansowania lub ustanawiania i rozprzestrzeniania się strukturalnych platform (sieci) do tworzenia międzynarodowych reguł, wielostronnego rozwiązywania problemów i globalnego zarządzania. Węzły, takie jak BRICS, G7, G20, i sieci, takie jak sieć nierozprzestrzeniania broni jądrowej, Partnerstwo dla pokoju NATO lub formuły stowarzyszenia z UE i Partnerstwa Wschodniego, stanowią namacalne elementy takiej struktury polityczno-międzynarodowej. Węzły i sieci partnerstw strategicznych służą różnym celom – od bycia kotwicą dla „strategicznego lawirowania” (Puri, 2017) i „miękkiego balansowania” (Nadkarni, 2010, s. 44–51; Ferguson, 2012) do osadzania instytucjonalnego partnerstw strategicznych w systemie regionalnym. Szczególnie zauważalna w Azji jest „regionalna architektura bezpieczeństwa”, która obejmuje „sumę instytucji wielostronnych, formalnych sojuszy i uzgodnionych procesów koordynacji polityki między państwami” (Envall, Hall, 2016, s. 87). W tym przypadku partnerstwa strategiczne są uważane za „podstawowy element dynamiki bezpieczeństwa regionalnego” (Envall, Hall, 2016, s. 88). Idąc za Renardem (2013, s. 304), „prawdziwa racja bytu” partnerstw strategicznych leży w ich celu i zdolności do rezonowania daleko poza kwestie dwustronne, w ten sposób usiłując „stawić czoła wyzwaniom regionalnym i globalnym (z potencjałem do ich rozwiązania)”. W odróżnieniu od innych

form relacji specjalnych w IR partnerstwa strategiczne nie przewidują jedynie dwustronnego zaangażowania *per se* jako ich podstawowej formuły (Renard, 2013, s. 304), ale mają być instrumentalizowane przez aktorów konstytucyjnych „dla szerszych celów (regionalnych lub globalnych)” oraz w szerszym kontekście (w tym na wielu forach wielostronnych i kierunkach globalnego zarządzania). Dla Greviego (2010, s. 4) sieć połączeń międzynarodowych wyłaniająca się z dwustronnych partnerstw oraz pomiędzy nimi stanowi inteligentną sieć dla globalnej polityki oraz nowatorską formę ustrukturyzowanego zaangażowania międzynarodowego.

Jak przedstawiono powyżej, realistyczno-konstruktywistyczna synteza pozwoliła nam na opracowanie oryginalnej i bardziej holistycznej, teoretycznej perspektywy partnerstw strategicznych na trzech poziomach badań analitycznych. Od poziomu indywidualnej polityki zagranicznej (asertywność), poprzez poziom dwustronnej interakcji i mikroprojektowania (format sprzymierzania się), do poziomu struktury międzynarodowej i wielopoziomowych międzynarodowych interakcji (forma zorganizowanego zaangażowania międzynarodowego).

2.1.4.3. Teoretyzowanie partnerstw strategicznych w ramach modelu idealnego SPaSIO: główne pytania badawcze i hipotezy

Korzystając z ram teoretycznych realistycznego konstruktywizmu, jak to zostało opisane w poprzedniej sekcji, nasze empiryczne dociekania istoty partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi skupiają się głównie na poziomie dwustronnego zaangażowania (mikroprojektowania partnerstw strategicznych). Parametry naszego badania są zatem określone przez następujący zestaw pytań badawczych, które stanowią podstawę analitycznego modelu partnerstw strategicznych *SPaSIO*:

- czym są partnerstwa strategiczne oraz jak powstają i funkcjonują?
- co odróżnia substancjalne partnerstwa strategiczne od niesubstancjalnych, a także od innych form współpracy strategicznej lub partnerskiej?
- co przyczynia się do ich ugruntowania?

Przywołane wcześniej rozumienie koncepcji zostało zainspirowane i nawiązuje w części do modelu idealnego międzypaństwowych partnerstw strategicznych opracowanego przez Czechowską (2013a). Obecna próba modelowania partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi różni się od pierwotnej koncepcji w kilku aspektach. Po pierwsze, dostosowano ją do sytuacji aktorów państwowych i niepaństwowych w stosunkach międzynarodowych, a tym samym odbiega ona od oryginalnej koncepcji ontologicznej. Po drugie, stosunkowo późny rozwój modelu idealnego SPaSIO przyniósł korzyści w postaci dostępu do najnowszych ustaleń naukowych w tej dziedzinie, a zatem opiera się na szerszej bazie. Co więcej, format współpracy badawczej dał nam wyjątkową okazję do wzbogacenia empirycznego wglądu w ewoluujące zjawisko, a także do wprowadzenia do projektu różnych perspektyw teoretycznych i tradycji akademickich. Po trzecie, i najważniejsze, model idealny partnerstw strategicznych SPaSIO wykracza daleko poza pierwotny model zarówno pod względem empirycznego badania aż 14 studiów przypadków, jak i opracowania metodologii obejmującej teraz badania jakościowe i ilościowe w ramach strategii badań mieszanych. Innymi słowy, w aktualnie przyjętym modelu analitycznym staramy się zbudować teorię partnerstw strategicznych, ale także ją przetestować.

W tym celu opracowaliśmy następujący zestaw teoretycznie uzasadnionych i empirycznie możliwych do przetestowania (falsyfikowalnych) hipotez dotyczących wewnętrznego kształtu partnerstw strategicznych:

H₀: Nie ma istotnej zależności między poziomem zaufania, jednoznacznie wskazanymi powiązaniem, konwergencją celów strategicznych i międzynarodowych ról, a także regularnością i intensywnością interakcji między aktorami z jednej strony a ich gotowością i ugruntowaniem w zakresie współpracy strategicznej z drugiej strony.

H₁: Partnerstwo strategiczne charakteryzuje się wystarczającym poziomem zaufania pomiędzy partnerami.

H₂: Im bardziej zbieżne są strategiczne cele partnerów, tym większa jest ich gotowość do współpracy.

H₃: Im bardziej zbieżne są strategiczne role partnerów, tym większa jest ich gotowość do współpracy.

H₄: Im więcej jest pozytywnych wyjątkowych powiązań między partnerami, tym bardziej ugruntowana jest ich współpraca strategiczna.

H₅: Im bardziej regularne i intensywne są interakcje w polityce zagranicznej pomiędzy partnerami, tym bardziej ugruntowana jest ich współpraca strategiczna.

Zasadniczo naszej hipotezie zerowej (H_0) towarzyszy zestaw alternatywnych hipotez atrybutywnych (H_1) i przyczynowo-skutkowych (H_2 - H_5), które opisują założony związek między siedmioma głównymi zmiennymi badawczymi: cztery zmienne niezależne (konwergencja celów strategicznych, konwergencja ról strategicznych, wyjątkowe powiązania, regularne i intensywne interakcje), jedna zmienna interwencyjna (zaufanie) i dwie zmienne zależne (gotowość do współpracy, ugruntowanie współpracy). Zebrane razem powyższe zmienne i hipotetyczny związek między nimi stanowią epistemologiczne uzasadnienie modelu idealnego SPaSIO partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi.

2.2. Ramy metodologiczne: Metody mieszane i strategia abdukcyjna w kontekście procesu badawczego

2.2.1. Realistyczne i konstruktywistyczne epistemologie a dictum metodologicznego pluralizmu

Jak można było wywnioskować z dyskusji w tym i poprzednim rozdziale, partnerstwa strategiczne to wielopłaszczyznowa i ewoluująca koncepcja, która będzie miała zróżnicowany zasięg i znaczenie w analizie polityki zagranicznej i teorii stosunków międzynarodowych. Empirycznie partnerstwa strategiczne manifestują się w różnych formatach i bogatych kontekstach, dlatego oferują „interesujący punkt obserwacyjny do przyglądania się połączeniom między dyskursem politycznym, budowaniem instytucji i kształtowaniem polityki” (Grevi, 2013, s. 164).

Biorąc to pod uwagę, koncepcja partnerstw strategicznych wydaje się niemal programowo przeciwna indywidualizmowi metodologicznemu i ograniczeniom paradygmatu. Co ważniejsze, w ramach realistyczno-konstruktywistycznej transparadygmatycznej struktury ontologicznej i epistemologicznej, opracowanej zgodnie z modelem SPaSIO, badania partnerstw strategicznych są z definicji nieparadygmatyczne.

Myślenie w kategoriach paradygmatów w naszym przypadku oznaczałoby oparcie się na hegemonii pozytywistycznych podstaw realizmu (przy jednoczesnym niedostatecznym sprecyzowaniu metody w teorii) i zaniedbanie rygoru metodologii krytycznego konstruktywizmu. Zgodnie z założeniem Barkina (2010, s. 4), jednego z głównych zwolenników syntezy realistyczno-konstruktywistycznej w analizie stosunków międzynarodowych, poruszanie się w kategoriach poszczególnych paradygmatów obarczone jest wąskim i niewystarczającym programem badania złożonych i ewoluujących stosunków międzynarodowych:

Realistyczna teoria polityki niewiele mówi nam o metodologii. Myślenie w kategoriach realistycznego paradygmatu polega więc na niedookreśleniu metody w badaniu polityki międzynarodowej. Analogicznie, epistemologia konstruktywistyczna niewiele mówi o polityce *per se*, a zatem myślenie w kategoriach konstruktywistycznego paradygmatu oznacza niedoceniecie teorii polityki. Każde badanie rzeczywistej praktyki politycznej wymaga zarówno metody, jak i teorii polityki. Skupianie się na poszczególnych paradygmatach nie daje zatem wystarczająco szerokiego zestawu założeń odnośnie do warunków wyjściowych, aby prowadzić faktyczne badania nad stosunkami międzynarodowymi [...] (Barkin, 2010, s. 4).

Barkin dodaje ponadto, że – w przeciwieństwie do teoretycznej syntezy paradygmatów – paradygmatyczna ekspansja niewiele pomaga w naprawie sytuacji: „Próby podejmowane w ciągu ostatnich czterech dekad, aby uczynić realizm bardziej ‘naukowym’, chcąc uczynić z niego narzędzie prognostyczne na wzór behawioralnego podejścia do nauk społecznych, nie tylko odwróciły uwagę od rdzennych realistycznych spostrzeżeń na temat władzy i polityki, ale aktywnie podważyły zdol-

ność realizmu do formułowania tych spostrzeżeń” (Barkin, 2010, s. 5). Z drugiej strony silny lub postmodernistyczny konstruktywizm opiera się na założeniu, że intersubiektywności nie można obiektywnie badać, a „próby znalezienia intersubiektywnych norm przez uczonych prawdopodobnie przyniosą idee projektowane przez badacza na temat przedmiotu badań, a nie idee wspólne dla tych podmiotów” (Barkin, 2010, s. 27). Stąd też ekspansja paradygmatu konstruktywistycznego będzie w niewielkim stopniu służyć przybliżeniu rzeczywistości, nawet jeśli prawdopodobnie pozwoliłaby na lepszą metodologiczną dyscyplinę w badaniu dyskursywnej budowy intersubiektywności – jedyne przybliżenie rzeczywistości, jakie możemy obserwować, to postępowanie postmodernistycznego konstruktywizmu.

W związku z tym staje się oczywiste, że zamiast paradygmatycznych rozszerzeń konieczne jest wypracowanie autentycznej transparadygmatycznej fuzji potrzebnej, aby stworzyć odpowiednie ramy metodologiczne do badania partnerstw strategicznych – konstruktów społecznego w realistycznym świecie. Taka fuzja implikuje wzajemne oddziaływanie między pozytywistycznymi i postpozytywistycznymi tradycjami badawczymi, w tym w ramach imperatywu metodologicznego pluralizmu. Jak podsumowuje Karin M. Fierke (2001, s. 125): „Pomimo twierdzenia, że niektórzy uważają inaczej, wszyscy jesteśmy jako uczeni – *postpozytywistyczni lub pozytywistyczni* – zaangażowani w próby *odrzucenia* innych podejść i lepszego ujęcia polityki międzynarodowej”. Tak więc, czy to jest struktura pozytywistyczna z naciskiem na falsyfikowanie, która znajduje praktyczny wyraz w testowaniu hipotezy, czy też postpozytywistyczne konstruktywistyczne ramy, koncentrujące się na odkryciu kontekstualnym jako głównym wzorze wnioskowania przyczynowego, obie epistemologie są oparte na próbach dyskfirmacji jako nieodzownej części gromadzenia wiedzy.

W tym kontekście konstruktywizm społeczny najlepiej traktować jako teorię objaśniającą, która epistemologicznie wspiera się na krytycznej pozycji realistycznej, zwłaszcza w świetle koncentracji Wendta na empirycznych wskaźnikach, i zainteresowania, by jego teorię uczynić możliwą do przetestowania: „państwo i system państwowy to prawdziwe struktury, których natura może być przybliżona poprzez naukę”

(Wendt, 1999, s. 47). Z kolei samokrytyczna i sceptyczna epistemologia współczesnego realizmu oferuje sprzeczne odpowiedzi na wiele pytań metodologicznych, a zatem „pozostaje bardziej sugestywna niż systematyczna” (Bell, 2017, s. 5). Neopozytywistyczna epistemologia krytycznego realizmu jest zatem tym, co jest metodologicznie bardziej odpowiednie, to znaczy kompleksowymi i spójnymi ramami analizy oraz podstawą empirycznie uzasadnionego teoretycznego modelowania. Metodologiczny pluralizm i wynikająca z tego kombinacja jakościowych i ilościowych metod badawczych, z których każda opiera się na odpowiednich tradycjach pozytywistycznych i postpozytywistycznych, kształtuje transparadygmatyczne przedsięwzięcie analityczne, które leży u podstaw obecnego projektu.

2.2.2. Strategia badań abdukcyjnych i program badań metod mieszanych

W pewnym sensie epistemologicznie indukowany pluralizm metodologiczny predefiniował naszą strategię badawczą, która nie mogła podążać za logiką wyboru typu albo-albo między rozumowaniem dedukcyjnym i indukcyjnym. Logika naszego budowania teorii kieruje się strategią abdukcyjną: nie jest ona ani czysto dedukcyjna, to znaczy nie udowadnia, że to coś musi być zgodne z rozwiniętą teorią, czy też wyłącznie indukcyjna, to znaczy nie wykazuje, że coś faktycznie działa – jest to hybryda dwóch podejść, analityczna symbioza (abdukcja) sformułowana przez Peirce Edition Project (1998 [1903], s. 212–213). Jest to interaktywne podejście do budowy i analizy teorii, motywowane teorią i oparte na danych.

Abdukcja stanowi bardzo istotne podejście do rozwijania nowatorskich teoretycznych spostrzeżeń dotyczących:

pewnej klasy zjawisk, która nas interesuje z jakiegoś powodu, ale dla której brakuje nam odpowiednich teorii. Po prostu ufamy, choć nie wiemy na pewno, że zaobserwowana klasa zjawisk nie jest przypadkowa. W związku z tym zaczynamy zbierać stosowne obserwacje i jednocześnie stosować koncepcje z istniejących dziedzin wiedzy. Zamiast próbować narzucić abstrakcyjny szablon teoretyczny (dedukcję) lub ‘po prostu’

wnioskować twierdzeń z faktów (indukcji), zaczynamy rozumowanie na poziomie pośrednim (abdukcję) (Friedrichs, 2009, s. 647).

Zgodnie z Jörgiem Friedrichsem (2009, s. 647) „logika abdukcji” prowadzi do „wnioskowania z najlepszego wytłumaczenia”, które w przyszłych badaniach można przetestować, a następnie potwierdzić, zaadaptować, rozwinąć lub obalić. Rozumowanie abdukcyjne nie polega zatem na przyjęciu postawy relatywistycznej („wszystko się liczy”, „wszystko można wykorzystać”). Przeciwnie, podejście abdukcyjne polega na lepszym uchwyceniu „tego, w jaki sposób kombinacja istotnych czynników uznawanych za ważne przez zdolnych naukowców pracujących z tradycjami badawczymi łączy się w celu wpływania na wyniki interesujące naukowców” (Sil, 2009, s. 649).

Ponieważ koncepcja partnerstw strategicznych zaczyna dopiero przybierać kształt i formę analityczną, uważamy, że najnowszy stan wiedzy w zakresie badań partnerstw strategicznych również tworzy strukturalne ramy wyboru strategii abdukcyjnej w budowaniu teorii. David Willer i Murray Webster (1970, s. 754) dostarczają dobrego argumentu na poparcie tego wyboru:

Abdukcja to postępujący rozwój i udoskonalanie koncepcji, poczynając od etapu obserwowanego, a kończąc na dobrze zdefiniowanej, abstrakcyjnej konstrukcji teoretycznej, która jest osadzona w twierdzeniu teoretycznym. [...] Celem badań abdukcyjnych jest sformułowanie możliwych praw lub teorii do późniejszych testów i wyjaśnienie pojęć, które są podmiotami teorii [...] (Willer, Webster, 1970, s. 754).

Wreszcie, jako że przedstawione wysiłki budujące teorię są, według naszej wiedzy, pierwszą próbą analitycznego modelowania przy jednoczesnym statystycznym testowaniu modelu, podejście abdukcyjne daje nam możliwość udoskonalenia modelu na podstawie wyników testów hipotez. Innymi słowy, „musimy ufać błędom”, tak jak Matus Halas (2015, s. 701) wymownie przedstawił swój stosunek do wnioskowania abdukcyjnego.

Ponieważ wnioskowanie abdukcyjne opiera się na splecionej logice zarówno rozumowania indukcyjnego, jak i dedukcyjnego, użycie abdukcji nakierowanej na wyjaśnienie predysponuje do integracji rywalizujących ze sobą jakościowych i ilościowych epistemologii. Pragmatyczna logika poszukiwań abdukcyjnych kwalifikuje do zgodnego (a nie tylko jednoczesnego lub równoległego) stosowania jakościowych i ilościowych metod badawczych, tj. metod mieszanych.

W naszej pracy zespołowej nad partnerstwami strategicznymi stosujemy mieszane metody badawcze (*mixed methods research*, MMR), ogólnie rozumiane jako „rodzaj badań, w którym uczone lub zespół naukowców łączy elementy jakościowych i ilościowych podejść badawczych (np. wykorzystanie jakościowych i ilościowych punktów widzenia, sposobów gromadzenia danych, analiz, technik wnioskowania) dla rozbudowanych celów w zakresie szerokości i głębokości zrozumienia i potwierdzenia” (Johnson, Onwuegbuzie, Turner, 2007, s. 123). Co ważne, MMR reprezentuje integrację (Fetters, Molina-Azorín, 2017), a nie tylko „budowanie mostów” – rzemiosło w interdyscyplinarnej analizie.

Wraz z praktyczną użytecznością, to znaczy możliwością rozwiązania sformułowanego problemu badawczego w sposób pragmatyczny (abdukcyjny), podejście oparte na metodach mieszanych umożliwia również pewien przełom, a zatem innowację. Powszechnie uważa się, że dwoma najważniejszymi praktycznymi zastosowaniami MMR są potwierdzenie, które obejmuje „weryfikację ustaleń wynikających z jednego rodzaju danych lub projektu badania z tymi pochodzącymi z innych”, oraz komplementarność, która obejmuje „łączenie danych lub projektów badań w celu zrekompensowania słabości tkwiącej w każdym pojedynczym typie danych lub projekcie badań” (Schwandt, Lichty, 2015, s. 588). Co więcej, podejście MMR pozwala na zwiększenie wagi wyjaśnień dotyczących przyczynowości oraz zarówno analityczne, jak i statystyczne uogólnienie – nieodłączne elementy w (dowolnym) przedsięwzięciu budowania teorii (Yin, 2015). Udo Kelle (2015, s. 594) twierdzi, że „metody mieszane mogą dostarczyć rozwiązań dla odwiecznego problemu badań społecznych – luki między pojęciami teoretycznymi a danymi empirycznymi” poprzez możliwość zastosowania teorii do obserwacji empirycznych i testowania teorii za pomocą

danych empirycznych, zapewniając w ten sposób (bardziej) wystarczające założenia łączące (*bridge assumptions*).

W projektach wykorzystujących MMR rola teorii jest zróżnicowana. Ponieważ umocowanie w teorii jest z założenia esencjonalne w modelu SPaSIO, zorientowany jakościowo projekt MMR wydaje się najbardziej odpowiednią opcją „mieszania” metod.

2.2.3. Projektowanie badań z zastosowaniem metod mieszanych (MMRD)

2.2.3.1. Zorientowany jakościowo projekt badań wykorzystujących metody mieszane

W zorientowanym jakościowo projekcie badań wykorzystujących metody mieszane (Morse, 2017), takim jak przedstawiony w niniejszej książce, umocowanie w teorii jest niezbędne, ponieważ determinuje strategię zbierania i analizowania danych, a jednocześnie jest testowane w świetle zebranych danych empirycznych. Nasz wybór zorientowanego jakościowo projektu MMR został podjęty z tych samych powodów, które zwykle przemawiają do naukowców realizujących badania podobnego typu (Hesse-Biber, Rodriguez, Frost, 2015, s. 6–9). Co najważniejsze, wybraliśmy wspomniany projekt MMR dla uzupełnienia i ulepszenia naszych ustaleń, w tym możliwości uogólnienia wyników badań jakościowych, aby zapewnić zwiększenie wiarygodności ustaleń, w celu przetestowania przyjętej i zarysowanej teorii, pojawiających się przypuszczeń (co pozwala nam odpowiedzieć na dodatkowe pytania), a wreszcie, aby uzyskać bardziej ogólne i kompleksowe zrozumienie badanego zjawiska, a także zaproponować bardziej przekonujący i dopracowany opis.

W ramach zorientowanego jakościowo projektu MMR nasze zaangażowanie w uprzywilejowanie jakościowego podejścia zarówno w epistemologii, jak i metodologii stanowi główny element projektu MMR, z podejściem i metodami ilościowymi stanowiącymi elementy uzupełniające. Innymi słowy, angażujemy nasz wysiłek badawczy w projekt JAKOŚCIOWO-ilościowy. Tym samym nasze podejście do teoretyzowania jest abdukcyjne, a więc motywowane teorią i oparte na danych.

Nasza strategia gromadzenia i analizy danych przewiduje ich transformację (tzn. dane jakościowe są przekształcane w ilościowe i odwrotnie) zarówno na etapie eksploracji danych, jak i na poziomie analizy danych wtórnych.

2.2.3.2. Dobór próby

W projektach MMR, które obejmują zarówno komponenty jakościowe, jak i ilościowe, dobór próby jest nie tylko trudny, ale staje się wręcz zwindniczy. Janice M. Morse i Linda Niehaus (2016, s. 34) znakomicie opisują dylematy, o których mowa, stwierdzając, że „próba jakościowa jest zbyt mała do wykorzystania ilościowego (z wyjątkiem niewielkiej analizy nieparametrycznej)” oraz że „próba jakościowa, która została wybrana celowo, z perspektywy ilościowej jest stronicza” i dlatego „jeśli badacz ilościowy użyje tej próby, możliwe jest, że analiza ilościowa będzie bez znaczenia”.

W projekcie SPaSIO przeprowadzamy badanie na małej próbie (*small-N study*) partnerstw strategicznych (N = 14) w oparciu o celowe maksymalne zróżnicowanie doboru próby. Rozmiar i wymiar tego zorientowanego na heterogeniczność doboru próby bezpośrednio wpływają z naszej strategii, mającej na celu objęcie możliwie najszerszego spektrum aktorów stosunków międzynarodowych – od małych do wielkich potęg oraz od subregionalnych do globalnych organizacji międzynarodowych, które dodatkowo są zróżnicowane konstytucyjną formą podmiotów międzyrządowych i ponadnarodowych. Uzyskana macierz doboru próby 3x4 zapewnia wystarczająco szeroki i reprezentatywny zasięg poziomów aktorstwa państw (globalna potęga, większa i mniejsza potęga regionalna) i międzynarodowych organizacji (międzynarodowy i ponadnarodowy gracz globalny, międzynarodowy gracz regionalny i ponadnarodowy gracz subregionalny). Dwa przypadki kontrolne na poziomie większych potęg regionalnych (*middle powers*) zostały dodane w celu uzupełnienia oryginalnej 12-pozycyjnej macierzy 3x4 (tabela 2.1).

Tabela 2.1. Dobór próby studiów przypadków dotyczących partnerstw strategicznych między państwami i organizacjami międzynarodowymi

<i>Organizacje Państwa</i>	<i>Globalny międzynarodowy aktor strategiczny</i>	<i>Globalny ponadnarodowy aktor strategiczny</i>	<i>Regionalny międzynarodowy aktor strategiczny</i>	<i>Subregionalny ponadnarodowy aktor strategiczny</i>
<i>Potęga globalna</i>	NATO–Rosja	UE–Stany Zjednoczone	ASEAN–Chiny	CAN–Chiny
<i>Większa potęga regionalna</i>	NATO–Japonia	UE–Indie UE–Japonia*	ASEAN–Australia ASEAN–Kanada*	CAN–Brazylia
<i>Mniejsza potęga regionalna</i>	NATO–Ukraina	UE–Gruzja	ASEAN–Nowa Zelandia	CAN–Chile

*Przypadki oznaczone gwiazdką to przypadki kontrolne, które uzupełniają oryginalną 12-pozycyjną macierz 3x4.

Źródło: opracowanie własne.

Ten dobór próby jest również reprezentatywny pod względem formatów partnerstwa strategicznego, gdyż obejmuje formalne i nieformalne PS oraz kontekst geograficzny, jako że sięga od Ameryki Północnej i Południowej do Europy, Eurazji, Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku.

Głównym kryterium selekcji była zadeklarowana relacja partnerska, niezależnie od konkretnej formuły i sformułowania (w związku z tym partnerstwa strategiczne, a także partnerstwa dialogowe, uprzywilejowane partnerstwa, całościowe partnerstwa i im podobne traktowane były równoważnie).

Jedynе zastosowane kryterium filtrowania dotyczyło partnerstw akcesyjnych, to znaczy partnerstw strategicznych tworzonych przez państwa i organizacje międzynarodowe, które wyraźnie mają na celu przystąpienie państwa do organizacji w niedalekiej lub bardziej odległej przyszłości. Można przypuszczać, że takie partnerstwa mają inną wewnętrzną logikę i dynamikę oraz – jako potencjalnie odstające od wzorca – mogłyby zniekształcić rozkład wyników testów hipotez modelu SPaSIO.

Reprezentatywna różnorodność i stratyfikacja doboru próby, przedstawiona powyżej, zwiększy wiarygodność wyników testowania hipotez, a tym samym pozwoli na niezbędną ekstrapolację analityczną pojęć wykraczających poza obecny zasięg projektu.

2.2.3.3. Kluczowe zmienne

Model idealny SPaSIO nie jest ramą normatywną, ale analityczną ramą zaprojektowaną dla badań empirycznych – formalnym modelem wyjaśniającym w ramach teorii IR/FPA. Jako taki składa się z zestawu zdefiniowanych kategorii (zmiennych i wskaźników), ich hipotetycznych związków przyczynowo-skutkowych i wzorców korelacji, które ujmują cechy konstytutywne i funkcjonalne partnerstw strategicznych, począwszy od zaufania i powiązań – aż do zaangażowania i struktur, oraz od konwergencji celów i ról do ugruntowanej współpracy (tabela 2.2).

Lista zmiennych zawiera zmienne nominalne, porządkowe i interwałowe. Zmienne nominalne zostały wygenerowane w taki sposób, aby pokazać różnice między jednostkami analizy dla poszczególnych mierzonych cech i, z reguły, przypisano im kody numeryczne od 0 do 1 (w przypadku stwierdzeń typu tak/nie). Zmienne porządkowe wygenerowano w celu pokazania względnej różnicy między mierzonymi jednostkami analizy; zmienne porządkowe zostały uszeregowane, co znalazło odzwierciedlenie w zakresie przypisanych wartości liczbowych (ocen) – od 1 do 3 lub od -1 do +1 (dla stwierdzeń różnicujących poziom) lub od 0 do 4/5 (odpowiednio dla wskaźników z większą liczbą kategorii). Dokładne różnice pomiędzy mierzonymi jednostkami analizy zostały przekazane za pomocą zmiennych (skali) interwałowych, które obejmowały miary tendencji centralnej (wartość modalna/średnia arytmetyczna), rozkład częstotliwości (procent i procent skumulowany) oraz skale zależności zarówno z wartościami modułowymi, jak i wektorowymi. Szczegółowa specyfikacja zmiennych, wskaźników i metod ich pomiaru zawarta jest w sekcjach dotyczących operacjonalizacji poszczególnych hipotez omówionych w rozdziale 3.

Tabela 2.2. Model idealny partnerstw strategicznych SPaSIO: kluczowe zmienne, wskaźniki i miary

Kluczowe zmienne SPaSIO, wskaźniki i miary		
Zmienne niezależne	Zmienna interwencyjna	Zmienne zależne
<p>IV1: Konwergencja celów strategicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zasięg konwergencji celów/zagadnień <ul style="list-style-type: none"> – równowaga pokrywających się / komplementarnych / konkurencyjnych lub kompatybilnych celów / zagadnień (zasięg korelacji) • Stopień konwergencji celów/zagadnień <ul style="list-style-type: none"> – zbliżenie celów / zagadnień (współczynnik korelacji <i>r</i>-Pearsona) • Kierunek konwergencji celów/zagadnień <ul style="list-style-type: none"> – porównanie wyrazistości celów / zagadnień (wartości oparte na rankingu oraz wadze) 		<p>DVI: Gotowość do współpracy strategicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podstawa prawna i poziom legalizacji <ul style="list-style-type: none"> – podstawy prawne partnerstwa – poziom legalizacji partnerstwa • Wiek partnerstwa <ul style="list-style-type: none"> – efektywny wiek partnerstwa – aktualny status partnerstwa • Podstawy współpracy <ul style="list-style-type: none"> – wszechstronność domen współpracy – ilość wszystkich dwustronnych dokumentów w przeliczeniu na rok • Dynamika rozwoju partnerstwa
<p>IV2: Konwergencja ról strategicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konwergencja międzynarodowych ról aktorów oparta na modelu PIPR (współczynnik odległości Euklidesa) <ul style="list-style-type: none"> – rodzaj i status potęgi – zdolność wywierania wpływu – obecność geograficzna i polityczna – strategiczne znaczenie • Konwergencja strategicznych narracji <ul style="list-style-type: none"> – poziom zbieżności w narodowo-systemowych narracjach strategicznych 	<p>IntV: Zaufanie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzajemne zrozumienie <ul style="list-style-type: none"> – instytucje promujące wzajemne zrozumienie – inicjatywy promujące wzajemne zrozumienie – intencjonalne zniewagi i gafy dyplomatyczne 	

Tabela 2.2. cd.

Kluczowe zmienne SPaSIO, wskaźniki i miary		
Zmienne niezależne	Zmienna interwencyjna	Zmienne zależne
<p>IV3: Wyjątkowe powiązania</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne wartości • Wspólne lub podobne doświadczenia (historyczne) • Rozwinięta dyplomacja personalna 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzajemny szacunek <ul style="list-style-type: none"> – wzajemny szacunek dla różnorodności kulturowej – równy udział w procesie decyzyjnym – podważanie interesów partnera lub łamanie obietnic 	<p>DV2: Ugruntowanie współpracy strategicznej</p>
<p>IV4: Regularyzowany bilateralny strategiczny interakcjonizm (RBSI)</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Otwarty charakter współpracy <ul style="list-style-type: none"> – zakres czasowy partnerstwa (czasowo ograniczone lub nieograniczone) – charakter celów (ograniczony lub dalekosiężny charakter celów) • Zaangażowanie <ul style="list-style-type: none"> – jednostronne zobowiązanie instytucjonalne – intensywność i zasięg wspólnych działań • Zdolność do radzenia sobie z wyzwaniami <ul style="list-style-type: none"> – zdolność do radzenia sobie z zewnętrznymi wyzwaniami – zdolność do radzenia sobie z wewnętrznymi wyzwaniami
<ul style="list-style-type: none"> • Regularyzacja interakcji w polityce zagranicznej <ul style="list-style-type: none"> – wspólne ciała – ustandaryzowane spotkania – mechanizm rozwiązywania sporów • Intensyfikacja interakcji w polityce zagranicznej <ul style="list-style-type: none"> – poziomy kontaktów – częstotliwość kontaktów – nieformalne interakcje 		

Źródło: opracowanie własne.

2.2.3.4. Dane i metody

Aby przetestować nasze przewidywania, korzystaliśmy z zestawu (przekształconych) jakościowych i pierwotnie ilościowych danych pozyskanych z 256 manifestów polityki zagranicznej, a także danych pochodzących z oficjalnych źródeł statystycznych i analiz empirycznych w obrębie badanych przypadków i pomiędzy nimi (N = 14).

Oba typy danych – jakościowe i ilościowe – są wydobywane i analizowane w celu wsparcia prób budowania teorii i testowania hipotez. Połączyliśmy dane jakościowe i ilościowe oraz metody ich generowa-

nia i analizy, aby najpierw zrekompensować niedociągnięcia obecnie dostępnych czysto jakościowych podejść do partnerstw strategicznych, a po drugie, aby wzmocnić wyniki analiz, zwłaszcza w odniesieniu do punktów spornych zaobserwowanych w czasie aktualnych debat na temat PS.

Projekt badania z wykorzystaniem metod mieszanych projektu SPaSIO obejmuje jakościowo-ilościowy związek na trzech poziomach:

Po pierwsze, na poziomie ilościowym poprzez generowanie danych w ramach: (a) bezpośredniego liczenia (np. zasięgu zbieżnych celów lub liczby oficjalnych spotkań odbywających się między partnerami na różnych poziomach); (b) przekształcania informacji jakościowych w wielkości rang i skal (np. poprzez przypisane przez ekspertów oceny strategicznych narracji aktorów w skali od niskiego, przez umiarkowany, do wysokiego poziomu konwergencji); a także (c) wspomaganego komputerowo kodowania tekstu, z zastosowaniem późniejszej ilościowej analizy wyników kodowania (np. przez określenie wyrazistości i rankingu celów polityki zagranicznej, stopnia i kierunku ich konwergencji).

Po drugie, na poziomie integracji danych poprzez ustanowienie powiązań między różnymi jakościowymi i ilościowymi typami danych w celu ich porównania i analitycznego osadzenia w szerszym kontekście (np. przez ważenie i łączenie ilościowego stopnia zbieżności i skwantowanego zasięgu konwergencji).

Po trzecie, na poziomie ogólnego projektowania badań poprzez podejście multimetodowe, które łączy w sposób teoretycznie uzasadniony i synergiczny szereg metod jakościowych i ilościowych: analizę treści, analizę narracyjną, śledzenie procesu, statystyki opisowe, analizę regresji itp.

Na wszystkich poziomach wdrożono również komputerowe oprogramowanie do analizy danych jakościowych (CAQDAS) – *Atlas.ti*, oraz oprogramowanie do analizy statystycznej – *IBM SPSS*.

Generowanie danych i pierwotna analiza danych

Projekt badawczy SPaSIO opiera się na zestawie odrębnych i możliwych do przetestowania hipotez. Każda z nich składa się ze zmiennych, których wskaźniki i metody pomiaru są mieszane, to znaczy jakościowe

i ilościowe, podobnie jak procesy gromadzenia i analizy danych. Główne metody generowania danych obejmują, obok kilku technik analizy treści, generowanie danych na temat zdarzeń (*event data generation*) oraz gromadzenie informacji statystycznych. Pierwotna analiza danych obejmowała statystyki opisowe, metodę studium przypadku i wnioskowanie przyczynowo-skutkowe, w tym z użyciem metody śledzenia procesu.

W projekcie przeanalizowano wiele źródeł pierwotnych, od tekstów politycznych po zawartość oficjalnych stron internetowych i oficjalne statystyki.

Manifesty polityki zagranicznej, to znaczy programowe dokumenty polityczne o znaczeniu strategicznym dla stosunków zewnętrznych państw i organizacji międzynarodowych, stanowiły główne źródło pierwotne w procesie gromadzenia danych, w tym przede wszystkim za pomocą wspomaganej komputerowo analizy tekstu. Ogółem wykorzystano prawie 256 manifestów polityki zagranicznej – wytworzonych indywidualnie i wspólnie przez cztery organizacje międzynarodowe i dwanaście państw. Na tę kategorię składały się: strategiczne dokumenty dwustronne (dokumenty fundacyjne partnerstw strategicznych, np. wspólne deklaracje, i dokumenty wdrażające partnerstw strategicznych, np. plany działania), strategiczne dokumenty jednostronne (np. strategie bezpieczeństwa, polityki zagranicznej lub rozwoju), a także inne dokumenty dwustronne (np. wspólne informacje prasowe, komunikaty i oświadczenia) oraz inne dokumenty jednostronne dotyczące danego partnerstwa (np. przemówienia polityków).

Oficjalne statystyki dotyczące podstawowych danych społeczno-gospodarczych i politycznych dotyczących objętych próbą państw i organizacji międzynarodowych, w tym wskaźników PKB, powierzchni terytorialnej i liczby ludności, wydatków na cele wojskowe itd., pochodzą przede wszystkim z otwartej bazy danych Banku Światowego, bazy danych o uzbrojeniu SIPRI, *World Factbook* CIA oraz innych baz pierwotnych danych.

Oficjalne strony internetowe ministerstw spraw zagranicznych lub innych organów odpowiedzialnych za stosunki zewnętrzne państwa bądź organizacji międzynarodowej były dokładnie sprawdzane

w dwóch celach. Po pierwsze, aby zidentyfikować wszystkie stosowne manifesty dotyczące polityki zagranicznej dla ich późniejszego doboru próby i analizy treści przeprowadzanej w programie *Atlas.ti*. Po drugie, aby zbierać dane o zdarzeniach. Źródła te były wykorzystywane również do pozyskiwania odpowiednich arkuszy informacyjnych i aktualnych statystyk, dokumentów przygotowawczych lub rocznych/okresowych raportów na temat stosunków zewnętrznych lub innych aspektów związanych z partnerstwem.

Dodatkowo w celu uzupełnienia zebranych danych o zdarzeniach oraz przyczynowo-skutkowych studiów przypadku wykorzystywane były zasoby medialne, takie jak prasa codzienna, prasa opiniotwórcza, relacje dostępne w telewizji i Internecie.

Korzystając z zawartości oficjalnych stron internetowych i zasobów medialnych, zastosowano analizę danych o zdarzeniach w celu identyfikacji i pomiaru zjawisk, które charakteryzują zachowania w polityce zagranicznej badanych par aktorów międzynarodowych, a także ich percepcje polityki zagranicznej (Schrodt, 1995; Laurance, 1990). Zebrano różne kategorie danych ilościowych, w tym liczbę dwustronnych spotkań, oficjalnych zdarzeń i działań, które następnie zostały osadzone na skali i ocenione (zakres ocen różnił się od 0/1, w przypadku zdarzeń typu tak/nie, do 0–5 w przypadku zdarzeń o zróżnicowanym występowaniu) zgodnie z wewnętrzną konstrukcją zmiennych i metod pomiarowych dla każdej z hipotez. Zebrane informacje stanowią zbliżone wskazanie poziomu (zasięgu, intensywności) współpracy zgodnie z badanymi wymiarami (intensywność i częstotliwość kontaktów, poziomy kontaktów, nieformalne interakcje, zasięg wspólnych działań itp.).

W przypadkach, w których brak danych stanowił problem, w metodologię pojedynczych studiów przypadków zostały dodatkowo włączone wywiady eksperckie w celu wypełnienia luki i uzyskania informacji niedostępnych w inny sposób.

Główną metodą generowania danych w ramach projektu SPaSIO była analiza treści – w jej klasycznej formie (jakościowej i ilościowej analizy tekstu) oraz przy zastosowaniu nowych technik (analizy zawartości sieci internetowej i CAQDAS). Analiza zawartości sieci internetowej (WebCA) została wdrożona w celu przestudiowania zawartości

oficjalnych stron internetowych i zebrania danych o zdarzeniach (spotkaniach, międzynarodowych projektach i działaniach itp.), a także w celu doboru odpowiednich manifestów polityki zagranicznej do późniejszej analizy treści i kodowania (McMillan, 2000; Weare, Lin, 2000). WebCA była również pomocna w analizie oficjalnego dyskursu i narracji oświadczeń odnoszących się do polityki zagranicznej (Mitra, 1999; Wakeford, 2000); badanie dotyczyło „tego, co mówią oficjalne strony internetowe” (De Spiegeleire, Chivot, 2014) aktora o jego roli na arenie międzynarodowej, ambicjach zagranicznych i wizji systemu światowego, a także o innych graczach. Do badania niestrategicznych tekstów politycznych (takich jak codzienne oświadczenia o polityce zagranicznej i deklaracje dotyczące pomniejszych zdarzeń) wybranych do badania par państw i organizacji międzynarodowych zastosowano techniki analizy treści klasycznych dokumentów (opisywanie zaobserwowanych przejawów aspektów komunikacji poprzez zastosowanie obiektywnych, systematycznych i empirycznych środków) oraz analizy treści ukrytych (odkrywanie ukrytego znaczenia tekstu) (Krippendorff, 1980). W przypadku manifestów dotyczących polityki zagranicznej (strategicznych jednostronnych i dwustronnych dokumentów polityki zagranicznej), które zostały dobrane do badania zgodnie z przyjętą metodologią, zastosowano bardziej systematyczną i szczegółową technikę eksploracji tekstu – wspomaganą komputerowo analizę tekstu (Lucas, Nielsen, Roberts, Stewart, Storer, Tingley, 2015; Alonso, Volkens, Gómez, 2012; Volkens, Bara, Budge, McDonald, Klingemann, 2013), to znaczy jakościową i ilościową analizę treści za pomocą CAQDAS (*Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software*). W ramach projektu SPaSIO przeprowadzono wspomaganą komputerowo analizę manifestów polityki zagranicznej za pomocą oprogramowania *Atlas.ti* (jakościową analizę treści i eksplorację tekstów, kodowanie *in vivo*, a także ilościową analizę treści, w tym zliczanie długości/wagi kodów, ich częstotliwości i współwystępowania) (Friese, 2014). Pomogło to zredukować duże ilości niestrukturalnych treści do odrębnych struktur, które następnie zostały włączone do teoretycznie uzasadnionej analizy manifestów polityki zagranicznej. Nasze dane pochodzą z ponad 256 tekstów – jednostronnych i dwustronnych dokumentów polityki zagranicznej czterech

międzynarodowych organizacji i 12 państw, wytworzonych w różnych okresach określonych przez indywidualne daty zainaugurowania strategicznych partnerstw i ich rozwoju aż do roku 2015, który stanowił cezurą końcową dla gromadzenia manifestów i analizy treści.

Wielopłaszczyznowa metoda studium przypadku (*embedded case study method*) obejmuje znaczną część naszych empirycznych badań w wielu najbardziej różnorodnych i reprezentatywnych partnerstwach (N = 14), wybranych zgodnie z przyjętym doborem próby. Materiały zostały zbadane w jednostkach, które skupiały się na różnych istotnych aspektach każdego przypadku. Metoda ta została wybrana przede wszystkim dlatego, że umożliwia zarówno gromadzenie danych jakościowych i ilościowych, zastosowanie strategii integracji danych oraz syntezy wiedzy (Scholz, Tietje, 2002), a zatem jest niezbędna do rozwoju teorii partnerstw strategicznych (George, Bennett, 2005). Metoda studium przypadku nie pociąga za sobą analizy porównawczej *per se*, która jest możliwa dopiero na poziomie interpretacji danych, po przeprowadzeniu testów statystycznych hipotez w porównywanych przypadkach.

Wnioskowanie przyczynowo-skutkowe w ramach pojedynczego przypadku obejmowało zastosowanie metody śledzenia procesów, która pomogła dostarczyć dowody na hipotetyczne mechanizmy przyczynowe (Beach, Brun, 2013; Mahoney, 2015). Było to przewidziane w szczególności do dogłębnej analizy bilateralnych i międzynarodowych kryzysów: ich przyczyn, rozwoju (lojalności aktorów w sytuacjach kryzysów zewnętrznych lub postaw wobec rozwiązywania problemów w przypadkach kryzysów wewnętrznych) i procesów wyjścia, jak również w analizie wydarzeń historycznych będących podstawą istnienia wspólnych lub podobnych doświadczeń partnerów.

Wtórna analiza danych i metody testowania hipotez

Zgodnie ze zorientowanym jakościowo projektem opartym na badaniu z zastosowaniem metod mieszanych, wtórna analiza danych obejmowała zarówno jakościowe, jak i ilościowe metody, w tym statystyczne metody testowania hipotez (Hardy, Bryman, 2009; MacInnes, 2017). Jednowymiarową analizę realizowaną za pomocą *IBM SPSS* wdrożono

w celu analizy każdej zmiennej modelu, podczas gdy wielowymiarowe techniki analizy zastosowano, aby ujawnić związki między dwiema zmiennymi niezależnymi i jedną zmienną zależną, w tym w celu ustalenie roli pojedynczej zmiennej interwencyjnej.

Analizę wyrazistości przeprowadzono, aby wskazać najważniejsze cele polityki zagranicznej (cele strategiczne) oraz najważniejsze zagadnienia dotyczące spraw międzynarodowych z punktu widzenia poszczególnych aktorów, a także w kontekście ich partnerstwa i współpracy. Analiza statystyczna opierała się głównie na wynikach badania manifestów dokonanego za pomocą programu *Atlas.ti* i polegała na identyfikacji, grupowaniu i uszeregowaniu najważniejszych pozycji w dwóch głównych kategoriach – celów i zagadnień polityki zagranicznej (Taylor, Fiske, 1978; Jäger, Oppermann, Höse, Viehrig, 2009; Oppermann, 2010). Statystyki opisowe, w tym tabele rozkładu częstości (*frequency*) i wagi (*contingency*), stanowiły podstawę analizy wyrazistości i określenia częstotliwości kodu (powtarzanie się; kwestia nadrzędnej i ugruntowanej uwagi), jego wagi początkowej (*absolute %*) i znormalizowanego wskaźnika wagi (*%, n/100*), a także porządku odniesienia (*reference order*) (np. w ramach fenomenu *the top of the head* odnoszącego się do ważności agendy) oraz pozycji rankingowej stworzonej na podstawie kalkulacji ważności (MIP – *most important problem – relative %*).

Analiza korelacji stanowiła z kolei główną metodę ustalania relacji między zmiennymi diadycznymi, to znaczy parami zmiennych na poziomie wskaźników i miar, takimi jak poziom zbliżenia celów lub zagadnień. Miara zbliżenia (współczynnik *r*-Pearsona) została zastosowana w celu ustalenia współczynnika korelacji, to znaczy miary związku między dwiema zmiennymi, w tym przypadku między deklarowanymi przez aktorów wspólnymi celami i zagadnieniami w obszarze polityki zagranicznej. Z kolei analiza zbliżenia (*proximity*) międzynarodowych ról, zgodnie z hipotetycznym asymetrycznym charakterem relacji, opierała się na mierze odległości między zmiennymi danego przypadku (odległość euklidesowa).

Analiza konwergencji została przeprowadzona zarówno z wykorzystaniem programu *IBM SPSS*, jak i bez jego użycia. Zbadano trzy wymiary konwergencji – zasięg, stopień i kierunek konwergencji (Hol-

zinger, Jörgens, Knill, 2007; Plümper, Schneider, 2009; Gilardi, 2014). Zasięg konwergencji został ustalony na podstawie obliczenia zależności, odpowiednio pomiędzy pokrywającymi się, komplementarnymi oraz kompatybilnymi lub konkurencyjnymi celami i zagadnieniami. Dane dotyczące rodzaju i liczby celów oraz zagadnień były pozyskiwane w toku analizy z użyciem oprogramowania *Atlas.ti*. Stopień i kierunek konwergencji obliczono za pomocą analizy korelacji kanonicznej (*canonical correlation*). Oprócz ilościowych metod analizy konwergencji, inspirowanych najnowszymi opracowaniami naukowymi na temat podobieństw w polityce zagranicznej (Häge, 2011), wykorzystano jakościowe metody analizy konwergencji w celu uzupełnienia, a w niektórych przypadkach triangulacji danych ilościowych. Po pierwsze, analiza narracji strategicznych pomogła w zidentyfikowaniu indywidualnych narracji w obszarze polityki zagranicznej państw i organizacji międzynarodowych dotyczących ich własnych tożsamości, wyrazistych problemów międzynarodowych oraz ich światopoglądów (Roselle, Miskimmon, O’Loughlin, 2014; Miskimmon, O’Loughlin, Roselle, 2017). W drugim etapie dane jakościowe zostały przetworzone w dane ilościowe za pomocą kodowania, po czym dokonano ich analizy z innymi danymi ilościowymi zgodnie z zasadami badania metodami mieszanymi (określonymi odrębnie w każdym przypadku).

Za pomocą programu *IBM SPSS* przeprowadzono analizę regresji liniowej w celu przetestowania hipotez w ramach określonego modelu analitycznego. Regresja liniowa przebiegała w ramach analizy wielowymiarowej, która obejmowała kolejno testowanie dwóch par zmiennych niezależnych z jedną zmienną interwerwencyjną i, odpowiednio, z jedną z dwóch zmiennych zależnych. Zastosowano test istotności statystycznej (przy ustalonym poziomie $p < 0,05$).

W końcu, kierując się strategią rozumowania abdukcyjnego i mając na celu budowanie teorii i udoskonalenie modelu, przeprowadzono jakościową analizę porównawczą, aby systematycznie ujawniać podobieństwa i różnice między badanymi przypadkami. Pozwoliło to na powiązanie oryginalnie zbudowanych konstruktów i kategorii, poszczególnych zmiennych i hipotez oraz udoskonalenie testowanego modelu na podstawie wyników analizy regresji, analizy czynnikowej i analizy

głównych składowych (PCA) badanych zmiennych, a także innych wniosków statystycznych.

Bibliografia

- Alonso S., Volkens A., Gómez B. (2012). *Content-Analyzing Political Texts. A Quantitative Approach* (CIS Cuadernos Metodológicos 047). Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Barkin J. S. (2003). Realist Constructivism. *International Studies Review*, 5(3), 325–342.
- Barkin J. S. (2010). *Realist Constructivism: Rethinking International Relations Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barkin J. S. (2015). On the Heuristic Use of Formal Models in International Relations Theory. *International Studies Review*, 17(4), 617–634.
- Beach D., Pedersen R. B. (2013). *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Bell D. (2017). Political Realism and International Relations. *Philosophy Compass*, 12(e12403). DOI: 10.1111/phc3.12403.
- Berenskötter F. (2017). Deep Theorizing in International Relations. *European Journal of International Relations* (Online First, published on 13 November 2017). DOI: 10.1177/1354066117739096.
- Blanco L. F. (2015). *On the Uses and Functions of 'Strategic Partnership' in International Politics: Implications for Agency, Policy and Theory* (PhD Thesis). Bielefeld: Bielefeld University.
- Chidley C. (2014). Towards a Framework of Alignment in International Relations. *Politikon: South African Journal of Political Studies*, 41(1), 141–157.
- Czechowska L. (2013a). *Wewnątrzunijni partnerzy strategiczni Rzeczypospolitej Polskiej*. Toruń: MADO.
- Czechowska L. (2013b). The Concept of Strategic Partnership as an Input in the Modern Alliance Theory. *The Copernicus Journal of Political Studies*, 2(4), 36–51.
- Deutsch K. W. (1987). *Globus – The Rise of a New Field of Political Science*. W: S. A. Bremer (red.), *The Globus Model: Computer Simulation of Worl-*

- dvide Political Economic Developments* (s. vii–xxiii). Frankfurt am Main: Campus Verlag; Boulder, CO: Westview Press.
- EEAS. (2018, 10.08.2018). *EEAS Official Website – Keyword Search Results for ‘CFSP + Alignment’*. Pobrane z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/search/site/cfsp%2C%20align_en.
- Envall H. D. P., Hall I. (2016). Asian Strategic Partnerships: New Practices and Regional Security Governance. *Asian Politics & Policy*, 8(1), 87–105.
- Ferguson Ch. (2012). The Strategic Use of Soft Balancing: The Normative Dimensions of the Chinese-Russian ‘Strategic Partnership’. *Journal of Strategic Studies*, 35(2), 197–222.
- Fetters M. D., Molina-Azorín J. F. (2017). The *Journal of Mixed Methods Research* Starts a New Decade: The Mixed Methods Research Integration Trilogy and its Dimensions. *Journal of Mixed Methods Research*, 11(3), 291–307.
- Fierke K. M. (2001). Critical Methodology and Constructivism. W: K. M. Fierke, K. E. Jørgensen (red.), *Constructing International Relations: The Next Generation* (s. 115–135). London–New York: Routledge.
- Friedrichs J. (2009). From Positivist Pretense to Pragmatic Practice Varieties of Pragmatic Methodology in IR Scholarship. *International Studies Review*, 11(3), 645–648.
- Friese S. (2014). *Qualitative Data Analysis with ATLAS.ti. 2nd ed.* London: Sage.
- George A. L., Bennett A. (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT Press.
- Gilardi F. (2014). Methods for the Analysis of Policy Interdependence. W: I. Engeli, Ch. Rothmayr Allison (red.), *Comparative Policy Studies: Conceptual and Methodological Challenges* (s. 185–204). Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Goertz G. (2006). *Social Science Concepts: A User’s Guide*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Grevi G. (2013). The EU Strategic Partnerships: Process and Purposes. W: M. Teló, F. Ponjaert (red.), *The EU’s Foreign Policy: What Kind of Power and Diplomatic Action* (s. 159–173). Farnham: Ashgate.
- Grevi G. (red.). (2010). *Mapping EU Strategic Partnerships*. Madrid: FRIDE.
- Guzzini S. (2013a). In the Beginning Was Conceptualization. W: F. Bynander,

- S. Guzzini (red.), *Rethinking Foreign Policy* (s. 3–14). London–New York: Routledge.
- Guzzini S. (2013b). The Ends of International Relations Theory: Stages of Reflexivity and Modes of Theorizing. *European Journal of International Relations*, 19(3), 521–541.
- Häge F. M. (2011). Choice or Circumstance? Adjusting Measures of Foreign Policy Similarity for Chance Agreement. *Political Analysis*, 19(3), 287–305.
- Halas M. (2015). In Error We Trust: An Apology of Abductive Inference. *Cambridge Review of International Affairs*, 28(4), 701–720.
- Hamlin A., Stemplowska Z. (2012). Theory, Ideal Theory and the Theory of Ideals. *Political Studies Review*, 10(1), 48–62.
- Hardy M. A., Bryman A. (red.). (2009). *The Handbook of Data Analysis*. London: Sage.
- Hay C. (2002). *Political Analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hellquist E. (2016). Either with Us or Against Us? Third-Country Alignment with EU Sanctions Against Russia/Ukraine. *Cambridge Review of International Affairs* 29(3). DOI: 10.1080/09557571.2016.1230591.
- Hesse-Biber S. N., Rodriguez D., Frost N. A. (2015). A Qualitatively Driven Approach to Multimethod and Mixed Methods Research. W: S. N. Hesse-Biber, R. B. Johnson (red.), *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry* (s. 3–20). Oxford: Oxford University Press.
- Holslag J. (2011). The Elusive Axis: Assessing the EU-China Strategic Partnership. *Journal of Common Market Studies*, (44)2, 293–313.
- Holzinger K., Jörgens H., Knill Ch. (2007). Transfer, Diffusion und Konvergenz: Konzepte und Kausalmechanismen. W: K. Holzinger, H. Jörgens, Ch. Knill (red.), *Transfer, Diffusion und Konvergenz von Politiken* (s. 11–35). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften (PVS Sonderheft 38/2007).
- Jackson P. T. (red.). (2004). *Bridging the Gap: Toward a Realist-Constructivist Dialogue* (The Forum). *International Studies Review*, 6(2), 337–352.
- Jäger T., Oppermann K., Höse A., Viehrig H. (2009). The Salience of Foreign Affairs Issues in the German Bundestag. *Parliamentary Affairs*, 62(3), 418–437.

- Jahn B. (2017). Theorizing the Political Relevance of International Relations Theory. *International Studies Quarterly*, 61(1), 64–77.
- Jessop B. (1990). *State Theory: Putting the Capitalist State in its Place*. Pennsylvania, University Park: Penn State University Press.
- Johnson R. B., Onwuegbuzie A. J., Turner L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133.
- Jørgensen K. E. (2010). *International Relations Theory: A New Introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
- Jubb R. (2012). Tragedies of Non-Ideal Theory. *European Journal of Political Theory*, 11(3), 229–246.
- Kay S. (2000). What Is a Strategic Partnership? *Problems of Post-Communism*, 47(3), 15–24.
- Kelle U. (2015). Mixed Methods and the Problems of Theory Building and Theory Testing in the Social Sciences. W: S. N. Hesse-Biber, R. B. Johnson (red.), *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry* (s. 594–605). Oxford: Oxford University Press.
- Krippendorff K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Newbury Park: Sage.
- Laurance E. J. (1990). Events Data and Policy Analysis. *Policy Sciences*, 23, 111–132.
- Lawford-Smith H. (2013). Understanding Political Feasibility. *Journal of Political Philosophy*, 21(3), 243–259.
- Lucas C., Nielsen R. A., Roberts M. E., Stewart B. M., Storer A., Tingley D. (2015). Computer-Assisted Text Analysis for Comparative Politics. *Political Analysis*, 23(2), 254–277.
- MacInnes J. (2017). *An Introduction to Secondary Data Analysis with IBM SPSS Statistics*. London: Sage.
- Mahoney J. (2015). Process Tracing and Historical Explanation. *Security Studies*, 24(2), 200–218.
- Mattern J. B. (2004). Power in Realist-Constructivist Research. *International Studies Review*, 6(2), 343–346.
- Mayer S. (2014). Common Foreign and Security Policy Alignment in the Southern Caucasus: Convergence, ‘Pick and Choose’ or Indifference? *Europe-Asia Studies*, 66(10), 1679–1702.

- McMillan S. J. (2000). The Microscope and the Moving Target: The Challenge of Applying Content Analysis to the World Wide Web. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 77(1), 80–98.
- Michalski A., Pan Z. (2017). Role Dynamics in a Structured Relationship: The EU-China Strategic Partnership. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(3), 611–627.
- Miskimmon A., O’Loughlin B., Roselle L. (2017). *Forging the World: Strategic Narratives and International Relations*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Mitra A. (1999). Characteristics of the WWW text: Tracing Discursive Strategies. *Journal of Computer-Mediated Communication* 5(1). Pobrane z: <http://www.ascusc.org/jcmc/vol5/issue1/mitra.html>.
- Morse J. M. (2017). *Essentials of Qualitatively-Driven Mixed-Method Designs*. London–New York: Routledge.
- Morse J. M., Niehaus L. (2016). *Mixed Method Design: Principles and Procedures*. London–New York: Routledge.
- Nadkarni V. (2010). *Strategic Partnerships in Asia: Balancing without Alliances*. London–New York: Routledge.
- Oppermann K. (2010, September). The Concept of Issue Salience in Foreign Policy Analysis: Delineating the Scope Conditions of Theoretical Approaches in the Field. W: *SGIR 7th Pan-European Conference on IR* (s. 9–11).
- Peirce C. S. (1998 [1903]). The Nature of Meaning. W: The Peirce Edition Project (red.), *The Essential Peirce: Selected Philosophical Writings*, vol. 1 (1867–1913) (s. 208–225). Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Plümper T., Schneider Ch. J. (2009). The Analysis of Policy Convergence, or: How to Chase a Black Cat in a Dark Room. *Journal of European Public Policy*, 16(7), 990–1011.
- Puri S. (2017) The Strategic Hedging of Iran, Russia, and China: Juxtaposing Participation in the Global System with Regional Revisionism. *Journal of Global Security Studies*, 2(4), 307–323. DOI: 10.1093/jogss/ogx015.
- Renard T. (2013). The EU and its Strategic Partners: A Critical Assessment of the EU’s Strategic Partnerships. W: S. Biscop, R. G. Whitman (red.), *The Routledge Handbook of European Security* (s. 302–314). London–New York: Routledge.
- Renard T. (2016). Partnerships for Effective Multilateralism? Assessing the

- Compatibility between EU Bilateralism, (Inter-)regionalism and Multilateralism. *Cambridge Review of International Affairs*, 29(1), 18–35.
- Rogers J. R. (2006). A Primer on Game Theory. W: J. R. Rogers, R. B. Fleming, J. R. Bond (red.), *Institutional Games and the U.S. Supreme Court* (s. 275–296). Charlottesville: University of Virginia Press.
- Roselle L., Miskimmon A., O’Loughlin B. (2014). Strategic Narrative: A New Means to Understand Soft Power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70–84.
- Scholz R. W., Tietje O. (2002). *Embedded Case Study Methods: Integrating Quantitative and Qualitative Knowledge*. London: Sage.
- Schrodt P. A. (1995). Event Data in Foreign Policy Analysis. W: L. Neack, P. J. Haney, J. A. K. Hey (red.), *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in Its Second Generation* (s. 145–166). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Schwandt T. A., Lichty L. (2015). What Problem Are We Trying to Solve? Practical and Innovative Uses of Multimethod and Mixed Methods Research. W: S. N. Hesse-Biber, R. B. Johnson (red.), *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry* (s. 587–593). Oxford: Oxford University Press.
- Sil R. (2009). Simplifying Pragmatism: From Social Theory to Problem-Driven Eclecticism. *International Studies Review*, 11(3), 648–652.
- Smith S. (2004). Signing our World into Existence: International Relations Theory and September 11. *International Studies Quarterly*, 48(3), 499–516.
- Spiegeleire de S., Chivot E. (2014). *What the Official Websites Say: Developing and Testing a New Systematic Information Collection Method*. The Hague: HCS
- Taylor S. E., Fiske S. T. (1978). Salience, Attention, and Attribution: Top of the Head Phenomena. *Advances in Experimental Social Psychology* 11, 249–288.
- Tyushka A. (2018). Middle Power Assertiveness as a Behavioural Model in Foreign Policy. W: T. Struye de Swielande, D. Walton, T. Wilkins, D. Vandamme (red.), *Rethinking Middle Powers in the Asian Century: New Theories, New Cases* (s. 134–146). London–New York: Routledge.
- Volkens A., Bara J., Budge I., McDonald M. D., Klingemann H.-D. (red.). (2013). *Mapping Policy Preferences from Texts: Statistical Solutions for Manifesto Analysts*. Oxford: Oxford University Press.

- Wakeford N. (2000). New Media, New Methodologies: Studying the Web. W: D. Gauntlett (red.), *Web.studies: Rewiring Media Studies for the Digital Age* (s. 31–42). London: Arnold.
- Walt S. M. (1998). International Relations: One World, Many Theories. *Foreign Policy*, 110, 29–46.
- Weare C., Lin W. Y. (2000). Content Analysis of the World Wide Web-Opportunities and Challenges. *Social Science Computer Review*, 18(3), 272–292.
- Wendt A. (1987). The Agent-Structure Problem in International Relations Theory. *International Organization*, 41(3), 335–370.
- ‘Which World are We Living In?’ (Foreign Affairs Anthology Series, July/August 2018). *Foreign Affairs*, 97(4), 10–57.
- Wight C. (2007). *Agents, Structures and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilkins T. S. (2008). Russo-Chinese Strategic Partnership: A New Form of Security Cooperation? *Contemporary Security Policy*, 29(2), 358–383.
- Wilkins T. S. (2018). After a Decade of Strategic Partnership: Japan and Australia ‘Decentering’ from the US Alliance? *The Pacific Review*, 31(4), 498–514.
- Willer D., Webster M. Jr. (1970). Theoretical Concepts and Observables. *American Sociological Review*, 35(4), 748–757.
- Yin R. K. (2015). Causality, Generalizability, and the Future of Mixed Methods Research. W: S. N. Hesse-Biber, R. B. Johnson (red.), *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry* (s. 652–664). Oxford: Oxford University Press.
- Zhongping F., Jing H. (2014). China’s Strategic Partnership Diplomacy: Engaging with a Changing World. *ESPO Working Paper 8* (June 2014).